

SZELEI László

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA LEVÉLTÁRA
AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁRBAN

BUDAPEST, 1970

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK KIADVÁNYAI
PUBLICATIONES BIBLIOTHECAE ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

58.

SZELEI László

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA LEVÉLTÁRA
AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁRBAN

BUDAPEST, 1970

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

mb. igazgató:

dr. Rejtő István

Lektorálta:

dr. SASHEGYI Oszkár

dr. REJTŐ István

SZELEI László

A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára
az Akadémiai Könyvtárban.

Bp. 1970. 60 p. 24 cm.

[A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtá-
rának Közleményei. — Publicationes
Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungari-
cae. 58.]

Német és orosz kiv.

ETO 930.253.2:061.12(439)[027.2(439.151)MTA]

Alak B/5 — Terjedelem 3,25 (A/5) iv

Megjelenés 1970 — Példányszám 800

Felelős kiadó: az MTA Könyvtárának igazgatója

Bp. V., Roosevelttér 9.

Készült az MTA Könyvtára házi sokszorosító részlegében.

BEVEZETÉS

A Magyar Tudományos Akadémia újjászervezésének 20. évfordulójáról megemlékező cikkek és tanulmányok sorában szerény jelentkezésnek szánjuk a Magyar Tudományos Akadémia Levéltárát ismertető közleményt. Az a célunk, hogy tájékoztatást adjunk az Akadémiai Levéltárról, megalakulásának körülményeiről és felvázoljunk néhány olyan elképzelést, melynek megvalósítása - véleményünk szerint - a tudománytörténet iránt érdeklődő kutatók munkáját megkönnyítené.

A Magyar Tudományos Akadémia Levéltárának anyaga magába foglalja az Akadémia és a felügyelete alá tartozó intézményeinek működése során létrejött történeti értékű irat-, kép- és hanganyagot, amelyben az egyes szervek tevékenysége, végzett munkája tükröződik. Ha a tudománytörténet, tudományszervezés, kutatásszervezés stb. témakörökben tájékozódni kívánnak az e problémák iránt érdeklődő kutatók és tudományszervezésben, szakigazgatásban résztvevő szakemberek, akkor elengedhetetlen az e témákra vonatkozó levéltári anyagnak, elsősorban az Akadémiai Levéltár dokumentumainak a használata.

A múlt tevékenységének, feladatmegoldásainak az ismerete segítheti - és sok esetben segíti is - a jelenben felmerülő kérdések mélyrehatóbb megválaszolását. A szerzett tapasztalatok alapján lehetőség nyílik az esetleges "bukatók" elkerülésére, a jobb munkavégzésre.

A Magyar Tudományos Akadémia 20 évvel ezelőtti átszervezésének körülményeire, az azóta eltelt akadémiai tevékenységre és sok esetben az egész magyar tudományos élet alakulására, fejlődésére, sikerreire és megtorpanásaira kap választ az Akadémiai Levéltár dokumentu-

mait használni kívánó kutató és tudományszervező.

Már előljáróban szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy levéltári anyagunk ismertetésénél az újjászervezett Akadémiának és intézményeinek iratairól - lényegileg az 1949. év után keletkezett iratokról - adunk tájékoztatást, tehát nem térünk ki az MTA régi levéltári anyagára.

Tájékoztatónk a magyar tudománytörténetnek egy jelentős korszakáról, az 1949-1969. évkörü akadémiái iratoknak egy fontos részéről ad összefoglaló jellegű ismertetést. E két évtized alatt lényegileg kialakult a kutatási tevékenység hazai bázisa, s ennek keretében az 1949. év végén újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia intézeti hálózata, valamint az Akadémia sajátos tudományirányítási tevékenysége is.

Tudománypolitikai szempontból az 1969. esztendő igen nagy jelentőségű, mert ekkor váltak ismertté a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának a tudománypolitikai irányelvei. Az irányelvek megjelenését követően, azzal összhangban, az év második felében az akadémiái összes-üléseken, a Magyar Tudomány és más folyóiratok, ill. a napilapok hasábjain kibontakozott az Akadémia szervezeti reformjával kapcsolatos vita, s várható, hogy az igazgatási és testületi tevékenységgel kapcsolatos szervezeti reform a közgyűlés határát követően, 1970 folyamán, megvalósul.

A levéltári munka szempontjából is kiemelkedő az 1969. esztendő, mert ekkor jelent meg a levéltári anyag védelméről és a levéltárakról szóló 27. sz. törvényerejű rendelet és végrehajtási utasításaként: a 30/1969./IX.2./ sz. kormányrendelet. Az új levéltári jogszabályok alapján biztosítottnak látszik a magyar levéltárügy további fejlődése, s már 1970-ben, de folyamatosan a későbbi évek során is számos, igen jelentős feladat megoldása válik esedékessé. A kormányrendelet kimondja, hogy az 1969. évben és a korábban keletkezett iratok őrzésére, selejtezésére a rendelet hatálybalépése előtti levéltári jogszabályi előírások érvényesek, tehát ebben a vonatkozásban is az 1969. évvel zárul egy korszak, s 1970-től már az új levéltári jogszabályok határozzák meg a levéltári anyag védelmét, valamint a többi levéltári munkával kapcsolatos teendőket.

Tájékoztalónk, - ami lényegében levéltári kalauz -, történelmileg jól körülhatárolt levéltári anyagot mutat be. Összeállításánál azért vettük figyelembe a levéltári segédletek közül éppen a levéltári kalauz metodikáját, mert - véleményünk szerint - ez a levéltári segédlet az, amelynek keretében a levéltári anyag ismertetése mellett, egy fiatal levéltári intézmény különösebb kötöttség nélkül ismertetheti az intézmény alapításával, egyáltalán: eddigi történetével, működésével kapcsolatos eseményeket, illetve bizonyos mértékig a távolabbi célok kitűzésére vonatkozó elképzeléseket is. Az intézménytörténeti rész mellett, az írás magvát a levéltári anyag tagolódásának és tárgyának felvázolása, a fondcsoportok, illetve fondok szintetikus (összefoglaló) jellegű ismertetése, valamint az iratanyag korának és terjedelmének bemutatása képezi.

Meggyőződésünk, hogy levéltári források ismerete nélkül egy-egy időszak értékelése megfelelő alapossággal és mérlegeléssel nem, vagy csak nagy vonásokban és nem kellő mélységben végezhető el. Az Akadémiai Levéltárról szóló tájékoztatás, - véleményünk szerint - közvetlen kapcsolatot tár fel az évfordulójáról megemlékező Magyar Tudományos Akadémia és a dokumentumait őrző levéltára között. Így e közlemény, ha közvetett módon is, azokhoz a cikkekhez és tanulmányokhoz kapcsolódik, melyek az Akadémia 20 évvel ezelőtti átszervezéséről, annak hatásáról, s a magyar tudomány fejlődéséről adnak számot.

Azzal, hogy az Akadémiai Levéltárról részletesebben, szélesebb körnek adunk tájékoztatást, levéltárunk jelen helyzetének feltárása mellett, az intézmény jövő fejlődését is elő kívánjuk segíteni.

Az a törekvésünk, hogy levéltári eszközeinkkel lehetőségeinkhez képest jól szolgáljuk a Magyar Tudományos Akadémiát céljai megvalósításában, s hogy ezzel hozzájáruljunk a magyar tudományos élet megismeréséhez, illetve történetének feltárásához.

AZ AKADÉMIAI LEVÉLTÁR MEGALAPÍTÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

A történeti fejlődés irott emlékeinek, mint a magyar társadalom fejlődésére vonatkozó értékes forrásanyagának fokozott védelemben való részesítéséről az 1963. évben még hatályos jogszabály, a levéltárakról szóló 1950. évi 29. számú törvényerejű rendelet - közhasználatú megnevezésében: a levéltári törvény - intézkedett.¹ E jogszabály fontos követelményként írta elő, hogy a levéltári dokumentumokat a kutatás számára hozzáférhetővé kell tenni. És éppen ez a rendelkezés tükrözte - s a jelenleg érvényes levéltári jogszabályok ezt csak megerősítik - korunk levéltárugyének egyik lényeges új vonását, tudniillik azt, hogy ma már nem elégséges a levéltári anyag begyűjtése, rendezése és megőrzése, mert ezen kívül, a dokumentumok forrásanyagként való használatának elősegítése, ezeknek a kutatás számára való feltárása - hazánkban és máshol is - igen fontos levéltári feladattá vált.

Az 1950. évi 29. sz. levéltári törvény megvalósítását külön rendelet - az állami szervek iratainak védelméről és selejtezési eljárásáról kiadott 45/1958./VII. 30./ számú kormányrendelet szabályozta.² Az iratok őrzésével kapcsolatos szabály volt, hogy irattári őrzési idejük keletkezésüktől számított 10 évnél rövidebb általában nem lehetett. Az intézmények vezetőinek - a felügyeleti szervnek történt bejelentés után - az intézmény iratanyagát az irattári őrzési idő lejártától számított 3 éven belül, levéltári ellenőrzés mellett selejtezniük kellett. Az iratok őrzési idejét a Magyar Tudományos Akadémián és felügyelete alá tartozó intézményekben - az irat jellegétől függően - a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben kiadott 4/1959. MTA /A.K.5./ számú akadémiai elnöki utasítás 10-32 évben állapította meg.³ Az iratok védelméről kiadott kormányrendelet határidőinek igen lényeges szerepük volt levéltárunk megalapításánál. Hogy ezt érzékeltessük, vegyük sorra az Akadémia átszervezésének néhány lényeges állomását.

A Magyar Tudományos Akadémia (rövidítve: MTA) második világ-

háború utáni megújrodása 1949. év második felében következett be. Az Akadémia 1949. október 31-én tartott zárt összes-ülése módosította az MTA alapszabályait, s a módosított alapszabályokat a Népköztársaság Elnöki Tanácsa november 14-én jóváhagyta.⁴ December 20-án pedig megjelent az MTA-ról szóló 1949. évi XXVII. sz. törvény.⁵

Az újjászervezett, új típusú Akadémia működését tehát az 1950. évtől lehet számítani, s a három év történelmi időt is figyelembe véve, 1963-ban intézkedni kellett az iratvédelemről szóló kormányrendelet akadémiailag végrehajtásáról. Gondoskodni kellett az MTA és felügyelete alá tartozó kutatóintézetek és egyéb szervek iratanyagának selejtezéséről, illetve a selejtezési eljárás előkészítéséről.

Válaszolni kellett arra a kérdésre, hogy az MTA-nál és a felügyelete alá tartozó intézményeknél létrejött, a tudománytörténet szempontjából rendkívül jelentős tudománypolitikai, tudománytörténeti, tudományos illetve kulturális, továbbá a gazdálkodással és működéssel kapcsolatos egyéb iratok - a kormányrendelet végrehajtásaként - állami levéltárakba, vagy (a baráti országok akadémiaihoz hasonlóan) akadémiailag levéltárba, mint szaklevéltárba kerüljenek-e. Az állami levéltárakat illetően is tisztázandó volt az a kérdés, hogy az akadémiailag levéltári dokumentumok központi állami levéltárakban - azaz a Magyar Országos Levéltárban - vagy (mivel az MTA kutatóintézeti hálózata és a felügyelete alá tartozó egyéb szervek, mint például az Akadémiához közvetett módon tartozó Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének és tagegyesületeinek hálózata az egész országra kiterjed,) az illetékes területi állami levéltárakban nyerjenek-e elhelyezést.

Figyelembe kellett venni azt a fontos tény is, hogy az Akadémia megalakulása óta levéltári anyagát saját maga őrizte és gondozta. Erre vonatkozóan emlékeztetőül érdemes és érdekes is felidézni az 1833. évből származó, "A' Magyar tudományos Társaság' Rendszabásai" című összeállítás második fejezetének néhány szakaszát, amely a "Tagok"-ról szól.⁶ A 19. pont szerint:

"A' titkoknak a Társaság' minden rendbeli gyűléseiben előterjesztői hivatalát visel, jegyzőkönyveit, levelezéseit viszi, évkönyveit szerkeszteti 's minden nemű tudósításait írja, a levéltárra a' főfelügye-

lést viszi, 's arra is vigyáz, hogy a leírók kötelességeikben eljárjanak." (A kiemelés tőlem - Sz. L.)

A "titoknok", - későbbi elnevezésében főtitkár -, felelős volt az ügyvitelért és a keletkezett iratok megőrzéséért is. A főtitkárt - használva immár a mai kifejezést -, akadályoztatása esetén a segédjegyző, - később jegyző -, helyettesítette. Erről az említett rendszabás 20. pontja a következő rendszabást tartalmazza:

"A' segédjegyző osztozik a titoknok' gondjaiban, kinek szükség' esetében képét is viseli, 's a' levéltárra különösen ő ügyel fel." (A kiemelés tőlem - Sz. L.)

A Magyar Tudományos Társaság fontosnak tartotta, hogy irataira gondosan ügyeljenek. A rendszabás 28. pontjában olvashatjuk ugyanis, hogy

"A Társaság hivatalos irományainak...külön levéltárnok hit alatt viseli gondját." (A kiemelés tőlem - Sz. L.)

Az ülési jegyzőkönyvek vezetését és az "irományok" gondozását - mint az idézetekből is látszik - az Akadémia kezdetől fogva jelentős feladatnak tartotta. Ezért érthető, hogy a főtitkár segítségével - kinek egyéb feladata volt - e munka végzéséhez értő akadémiai tagot bíztak meg. A legelső jegyző, illetve "levéltárnok" Czuczor Gergely volt.⁷

A későbbi akadémiai alapszabályokban is megtalálhatók az Akadémia levéltárával kapcsolatos előírások, illetve utalások. Így például az 1948. évi alapszabály (44.§.) is a főtitkár kötelességévé tette - többek között - az Akadémia levéltárának "őrzését".⁸

Az Akadémia régi iratanyaga az MTA Könyvtárának Kézirattárába került megőrzés és feldolgozás végett.⁹ Ebben a vonatkozásban is dönteni kellett tehát arról, hogy az MTA levéltára önálló intézményként, vagy esetleg valamely központi akadémiai szervhez csatolva kezdje-e meg működését,

Eljárjána k.

20.

A segédjegyző osztotik a titol-
nok gondjaiban, kinek stárság' ese-
tében képet is viseli; s a levéltárra
külföldön ő ügyel-fel.

21.

Ezen tudós Társaság' mindenne-
mi választott tagja királyi engedé-
lemmel fogva: Magyar tudós Társ.

19.

A titoknok a Társaság' minden
rendbeli gyűléseiben előterjesztői hiva-
talt visel, jegyzőkönyveit, levelezéseit
viszi, évkönyveit szerkeszteni s min-
denmü tudósításait írja, a levél-
tárra a főfelügyelést viszi, s arra is vi-
gyár, hogy a létezők köteleességeiben

Levéltári Osztály
Budapest, I.Uri-u.54-56.

Válasziratában kérjük ügyintézőnk számára
és ügyintézőnk nevére hivatkozni.

Cgyiratszám:
134866/1963.

MÜVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM

~~Budapest, V. Széchenyi tér 10. Telefon: 41-3000, 218-2201~~

Címzett: Magyar Tudományos
Akadémia Könyvtárának
H.

Előadó:

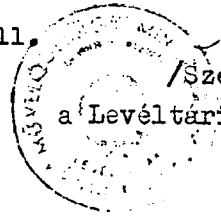
Hivatalból
díjátalanul nyozva

Tárgy:
É. sz.:
É. sz.:
Hiv. sz.:
Mell.:

A Levéltári Osztály felfogása az / és remélhetőleg érvényesülni fog a készülő új levéltári törvényben/ hogy a Tudományos Akadémiához hasonló intézmények lehetőleg levéltárat létesítsenek. Ez által az ilyen módon létesült szaklevéltár feladata az intézmény iratainak begyűjtése. Természetesen kérnünk kell, hogy a Tudományos Akadémia könyvtára önálló szervezeti egységként működő levéltár évi tervét és jelentését a Levéltári Osztálynak küldje meg.

Egyébként bármely kérdésben szívesen állunk rendelkezésre, akár megbeszélés formájában is.

Budapest, 1963. április hó 11.

/Szedő Antal/
a Levéltári Osztály vezetője.

A Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztályának szakmai állásfoglalása levéltárunk alapításával kapcsolatban.

AZ AKADÉMIAI LEVÉLTÁR MEGALAPÍTÁSA

Az Akadémia elnökének, a már említett iratok védelméről és selejtezéséről 1959-ben kiadott utasítása az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények iratanyagának megőrzése, védelme és selejtezése körül felmerülő teendők ellátására, az MTA Könyvtárának vezetőjét jelölte ki külön megbizottként. E megbízásból következett, hogy 1963-ban az Akadémiai Könyvtár igazgatójának javaslatot kellett tennie az MTA vezetői részére az akadémiai levéltári anyag selejtezésével és elhelyezésével kapcsolatos problémák megoldására.

A javaslat megtétele előtt a Könyvtár vezetői kikérték a szakmailag illetékes szervnek: a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztályának a véleményét. A Levéltári Osztály 1963 április hó 11-én kelt válaszában¹⁰ a következőket írta: "A Levéltári Osztály felfogása az..., hogy a Tudományos Akadémiához hasonló intézmények lehetőleg levéltárat létesítsenek. Ez által az ilyen módon létesült szaklevéltár feladata az intézmény iratainak begyűjtése..."

A szakmai vélemények és az akadémiai hagyományok tiszteletben tartása eredményezte azt a kezdeményezést, hogy az Akadémia a jövőben is saját maga gondoskodjék iratainak, általában levéltári anyagának őrzéséről, feldolgozásáról stb. E javaslattal az MTA Könyvtárának akadémiai felügyeleti szerve, az MTA Elnökségi Könyvtári Bizottsága egyetértett. A bizottság elnöke az Akadémia Elnöksége részére készített, 1963 szeptember 20-án keltezett jelentésében¹¹ akadémiai levéltár létesítését indítványozta, és azt javasolta, hogy a levéltári feladat ellátását az Akadémiai Könyvtárban létesítendő új, önálló osztályra, az Akadémiai Levéltár szerepét betöltő Levéltári Osztályra bizzák.

Az MTA elnöksége szeptember 27-én tartott ülésén tárgyalta a Könyvtári Bizottság elnökének előterjesztését, s elfogadva azt, a 48/1963. sz. határozatában¹² Akadémiai Levéltár létesítését mondta ki. A határozat szerint az Akadémiai Levéltárat az MTA Könyvtára önálló osztá-

lyaként kellett megszervezni. Az elnökségnek e határozatát szervezési szempontból a hagyományhoz való ragaszkodáson és a baráti szocialista országok akadémiai gyakorlatának figyelembevételén túlmenően, gazdasági megfontolások és a levéltárak általános fejlődése is indokolta. A levéltárügy újjabbkori fejlődése mind nemzetközi, mind hazai vonatkozásban az általános levéltárak (közlevéltárak) mellett, ezek szervezésével összhangban, szaklevéltárak alapítását és ebből következőleg szaklevéltári hálózat kialakulását mutatja. A levéltári anyag különféle ismérvek alapján csoportosítható. Különböző típusú levéltári forrás az egyes levéltári intézmények között a levéltári anyag differenciáltabb gyűjtése érdekében megosztható. Erről részletesebben ír Ember Győző 1963-ban megjelent tanulmányában,¹³ s mind az elméleti mind gyakorlati következményeket figyelembe véve annak a meggyőződésnek ad kifejezést, hogy "...a jövőben újabb speciális vagy szaklevéltárak fognak alakulni".¹⁴ Ezt igazolta az Akadémiai Levéltár megalapítása is.

A gazdasági okok között jelentős szerepet játszott az, hogy a Könyvtár osztályai és szolgáltatásai (például mikrofilmzés, xerox-szolgálat, könyvkötészet, anyagbeszerzés, gazdálkodási és üzemfenntartási teendők stb.) megfelelő módon ki tudják elégíteni a levéltári igényeket is. Gazdasági szempontból lényeges szerepe volt annak az elképzelésnek, hogy az Akadémiai Könyvtár részére tervezett új könyvtári épületben korszerű színvonalon és a legteljesebb mértékben eleget lehet majd tenni a levéltár működéséhez szükséges valamennyi elhelyezési, raktározási és kutatási feltételnek.¹⁵ Ugyancsak gazdasági – takarékosági – okokra vezethető vissza e szervezési döntés abból a szempontból is, hogy így kevesebb létszámmal, viszonylag gyorsan elkezdhetette működését a levéltár.

Az elnökségi határozat jelentős kutatási bázist teremtett meg, illetve fejlesztett tovább. Ha ugyanis azt nézzük, hogy az MTA legrégebbi intézménye, az 1826-ban alapított Akadémiai Könyvtár gazdag könyv, folyóirat, mikrofilm és más dokumentumanyagához, a Kézirattárban levő tudós- és írói hagyatékokhoz, valamint az itt őrzött régi akadémiai iratanyaghoz (Régi Akadémiai Levéltár iratai) és más jelentős forrásanyaghoz, a Keleti Gyűjtemény igen értékes dokumentumaihoz kapcsolódik az

Akadémia újabb iratanyagát őrző Akadémiai Levéltár is, akkor megállapíthatjuk, hogy a Könyvtáron belül egy komplex kutatási bázis alakult ki. A könyvtár és különgyűjteményei együttesen alkalmasak arra egyrészt, hogy a magyar tudományos élet alakulását az Akadémia megalakulásától napjainkig feltárják és bemutassák, másrészt, hogy a szolgáltatásaikkal (helybenolvasás, kölcsönzés, xerox-másolatok, mikrofilmek készítése stb.) és értékes információkat tartalmazó tudományszervezési tájékoztató és bibliográfiai tevékenységükkel a kutatómunkát közvetlenül is elősegítsék.

Az Akadémiai Levéltár működését 1964-ben február hó 1-vel kezdte meg,

AZ AKADÉMIAI LEVÉLTÁR FELADATA, GYÜJTŐKÖRE

Az MTA Levéltárának, mint szaklevéltárnak a tevékenysége lényegében megegyezik az általános levéltárak működésével.

Feladatunk az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények (kutatóintézetek, kutatócsoportok, kutatólaboratóriumok, tudományos egyesületek és társaságok, jóléti intézmények, egyéb költségvetési szervek és vállalatok) tudománytörténeti értékű iratanyagának, továbbá kép- és hangfelvételeinek átvételével és megőrzésével, selejtezésével, valamint levéltári feldolgozásával kapcsolatos igazgatási, illetve tudományos funkciók ellátása.

Az Akadémiai Levéltár munkatársainak tevékenységéhez tartozik még a levéltári állomány olyan természetű kutatása, hogy ennek eredményei közzétételükkel, a források magasabb színvonalú használatát segítsék elő. Célkitűzéseink között szerepel például az MTA - különösen az újjászervezett Akadémia - történetére és működésére vonatkozó közlemények megjelentetése. További feladatunk az Akadémiai Levéltár gyűjtőkörébe tartozó intézmények - elsődlegesen az akadémiai kutatóintézetek - iratkezelési és irattárolási tevékenységének valamint irattá-

ri selejtezésének az ellenőrzése. E témakörben, együttműködve az MTA illetékes szerveivel, elérendő célnak tekintjük az ügyvitel egységesítésének elősegítését az Akadémia központi szerveinél és intézményeinél is.

Az Akadémiai Levéltár illetékességére, gyűjtőterületi meghatározására már utaltunk a feladatok megjelölésénél közölt intézményi felsoroláskor. Az MTA Levéltára illetékes tehát, egyrészt az Akadémia és felügyelete alá tartozó intézmények, másrészt a levéltári állományunkban levő, korábban a Magyar Tudományos Tanácshoz, illetve az Akadémiához tartozott és időközben megszűnt szervek levéltári anyagával kapcsolatos levéltári teendők ellátására.

A levéltár gyűjtőköre kiterjed:

- az Akadémia központi szerveinek és vezetőinek;
- a tudományos osztályok akadémiai szerveinek és vezetőinek;
- az Akadémia Hivatala központi hivatali szerveinek és szakigazgatási (szaktitkársági) szerveinek;
- az MTA felügyelete alá tartozó kutatóintézeteknek;
- az Akadémiai Könyvtárnak;
- az MTA-hoz tartozó tudományos egyesületeknek és társaságoknak;
- az akadémiai szociális (jóléti) intézményeinek;
- az akadémiai szolgáltatási (egyéb költségvetési) szerveknek;
- akadémiai vállalatoknak;
- a Tudományos Minősítő Bizottságnak és Titkárságának működéséből keletkező iratanyagok, valamint kép- és hangfelvétel-anyag gyűjtésére.

Levéltárunk állományába tartozik még néhány megszűnt szerv, például a Magyar Tudományos Tanács, a Tudományos Folyóiratkiadó Nemzeti Vállalat, a Közgazdaságtudományi Dokumentációs Központ stb. levéltári anyaga is.

A LEVÉLTÁRI ANYAG TAGOLÓDÁSA ÉS TÁRGYA

Amint a gyűjtőköri meghatározásból is kitűnik, a levéltári anyagunk tagolása megegyezik a levéltár fenntartójának, az MTA-nak szervezeti felépítésével.

Csoportosítható még levéltári anyagunk az MTA-hoz tartozó jelenleg is működő intézmények, valamint az állományban lévő, de már megszűnt szervek szerint is. Ha ebben a vonatkozásban, de szűkebb értelemben nézzük levéltárunk anyagát, akkor további bontásnak tekinthető a Levéltár állományában lévő "belső levéltári anyag", és az intézményeknél őrzött "külső levéltári anyag" meghatározás.

Levéltári anyagunkról fondcsoportonkénti bontásban adunk tájékoztatást, ez pedig követi az Akadémia szervezeti felépítését. Ebből következik, hogy a megszűnt szervek anyaga külön fondcsoportként szerepel.

Levéltári anyagunk szerkezeti és tematikai ismertetését célszerűnek tartjuk összefüggő fejezetben tárgyalni, mert így a szervezet és működés bemutatása összefüggő képet ad az Akadémiáról és levéltárunkról is.

Tájékoztatónknak nem célja, hogy levéltári anyagunkat fondonként ismertesse. Erre majd a további levéltári munka során, a megfelelő segédletek elkészítésével és megjelenésével kerül sor. Annyit azonban már most is el kell mondanunk, hogy állományunk kiemelkedően fontos részének tartjuk a Magyar Tudományos Akadémia fondját. Az MTA központjának anyaga levéltárunk első fondja, s ezen belül az állagok kialakítása megegyezik az Akadémia jelenlegi szervezeti felépítésével. Hogy az MTA levéltári anyagának ismertetésénél ezzel a fonddal bizonyos mértékig kivételt teszünk, annak az az oka, hogy jelenlegi állományunk jelentős részét ez teszi ki, s az általános tudománytörténeti ku-

tatás szempontjából ez az anyag kerülhet az érdeklődés előterébe.

A fondcsoportokon belül, a fondok és az állagok megnevezésénél - ahol kitérünk valamely fond, illetve állag tárgyalására - közöljük a levéltári törzsszámot. Az első számjegy mindig a fondszámot jelöli, a törtvonal utáni szám pedig az állag jelzete. Például az 1/04 jelzet levéltárunkban a Magyar Tudományos Akadémia (fond) Agrártudományok Osztályának az iratait (állag) jelenti.

Első fondcsoport: A Magyar Tudományos Akadémia központi szerveinek és vezetőinek, a Tudományos Minősítő Bizottságnak iratai.

A fondcsoportba két fond: a Magyar Tudományos Akadémia és A Tudományos Minősítő Bizottság iratai tartoznak.

A Magyar Tudományos Akadémia iratai, alapításától, 1825-től kezdődően az 1949. év végéig az MTA Könyvtárának Kézirattárában található kb. 18 iratfolyóméter (a továbbiakban: ífm.) terjedelemben. Az újjászervezett Akadémia iratai 1950-től kezdődően tartoznak levéltárunk belső állományába, terjedelmük 182 ífm. Az iratképző szerveknél lévő anyag terjedelme kb. 200 ífm.

Az MTA központi testületi szervei azok az alapszabály szerinti fórumok, melyek működése alapvetően meghatározza az Akadémia egy-egy időszakának egész tevékenységét, illetve állandó és folyamatos munkáját. Levéltári anyagunkban ide tartoznak az MTA közgyűlésének, elnökségének és elnöki tanácsa üléseinek, valamint az összes-üléseknek az iratai. Ezek az iratok 1950-1969-es évkörűek és 6 ífm. terjedelműek.

1/0001 Az MTA Közgyűlésének iratai

Az évenként általában egyszer ülésező közgyűlés az Akadémia legfőbb szerve. A közgyűlési iratokból tanulmányozhatók - többek között:

- az MTA egész működésére vonatkozó irányelvek;
- egy-egy időszak tudománypolitikai célkitűzései;
- az Akadémia éves munkájáról készített elnökségi jelentés és vitája;
- az MTA tisztségviselőinek (az elnöknek, az alelnököknek, a főtitkárnak, a főtitkárhelyetteseknek) és az elnökség tagjainak választásával, illetve felmentésével kapcsolatos dokumentumok;
- új akadémiai tagok választása;
- az Akadémia alapszabályainak megállapítása, illetve módosítása;
- új akadémiai osztályok létesítése;
- valamely tudományágnak egyik osztályból a másik osztályba való szervezeti áthelyezése stb.

1/0002 Az MTA Elnöksége és Elnökségi Tanácsa iratai

Az elnökség az Akadémia folyamatos és állandó működésének, s a többi akadémiai testületi és hivatali szerv tevékenységének az irányító szerve. Két közgyűlés között ez a szerv gyakorolja - néhány kifejezetten a közgyűlés hatáskörébe tartozó feladat (pl. a választásokkal, az alapszabály módosításával, az új osztályok létesítésével kapcsolatos ügyek) ellátásának kivételével - a közgyűlés hatáskörét is. Az elnökség tagjai a központi akadémiai tisztségviselők, az e funkciók betöltésére választott elnökségi tagok és az osztálytitkárok. Az elnökség iratanyaga hasznos forrás nemcsak az MTA működése iránt érdeklődő kutatók számára, hanem a magyar tudományos élet egészének fejlődésé-

vel, vagy egy-egy időszak elmélyült vizsgálatával foglalkozni kívánó kutatók, tudományszervezők számára is. Többek között itt található:

- a közgyűlések előkészítésével és a közgyűlési határozatok végrehajtásával kapcsolatos iratok;
- a tudományos osztályok egy-egy időszakról készített, sok esetben több évet is magába foglaló és az osztályokhoz tartozó tudományágak fejlődésének elemzését és országos helyzetét is tartalmazó jelentései, javaslatai és az ehhez kapcsolódó elnökségi vita anyagai;
- kutatási tervekről és beszámoló jelentésekről készített különféle iratok;
- a kádern munkára és a személyi ügyekre, jutalmazásokra, kitüntetésekre vonatkozó előterjesztések
- az akadémiai intézmények, tudományos egyesületek és társaságok létesítésére, átszervezésére, vagy megszüntetésére vonatkozó dokumentumok;
- az Akadémia könyv- és folyóiratkiadására vonatkozó különféle jellegű, a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság által előterjesztett elvi és gyakorlati jellegű javaslatok, értékelések;
- Az MTA nemzetközi kapcsolatait tartalmazó akadémiai egyezmények és jegyzőkönyvek;
- a tudományos minősítéssel és aspirantúrával kapcsolatos beszámoló és értékelő jellegű iratok;
- az Akadémia gazdálkodásával kapcsolatos pénzügyi, létszám, beruházási és egyéb kereteinek az osztályok közötti felosztására vonatkozó iratok;
- egy-egy országos jellegű népgazdasági, kulturális, oktatási, vagy tudományos kérdésben való akadémiai állásfoglalás és ennek elnökségi vitája és

mindazok az iratok, melyek az Akadémia állandó és folyamatos működésével kapcsolatban tudománypolitikai, vagy tudományszervezési okok miatt elnökségi állásfoglalást igényelnek.

Az elnökségi tanács üléseinek iratanyaga lényegileg megegyezik az elnökségi ülések irataival, hiszen két elnökségi ülés között az Aka-

démia központi tisztségviselőinek kollektív vezetése - formájában ez, az elnökségi tanács ülése - gyakorolja - az alapszabályban meghatározott kivételtől eltekintve - az elnökség hatáskörét. Az itt található iratok között vannak az elnökség elé kerülő fontosabb előterjesztések és javaslatok, valamint azok az iratok is, melyekben az elnök, ill. a főtitkár a hatáskörébe tartozó ügyekben a tanács véleményét kérte.

Az elnökség és az elnökségi tanács a tárgyalt anyagokkal kapcsolatos döntéseit, állásfoglalásait határozatok formájában hozza, s az elnökségi tanácsi határozatok is az elnökségi határozatok jogerejével rendelkeznek. Az elnökségi tanácsülések határozatait - az elnökségi határozatokhoz hasonlóan - megkapja valamennyi érdekelt, sőt az utóbbi évek gyakorlata szerint ezeknek a határozatoknak nagy többsége az Akadémiai közlönyben is megjelenik.

1/0003 Az MTA összes-üléseinek iratai

Az összes-ülés iratairól is a központi testületi szervek anyagainál teszünk említést, bár az összes-ülésnek nincs az 1949-ben újjászervezett Akadémián belül alapszabály szerinti jog- és hatásköre. Összes-ülés tartására - szervezetileg - az elnökség által meghatározott program keretében kerül sor. Az összes-ülés lényegleg az akadémiai tagok és meghívott intézeti, vagy más akadémiai vezetők egy-egy témával kapcsolatos vitáulése. Az itt elhangzott állásfoglalások esetenként tükröződnek vezető akadémiai szervek tevékenységében is. Ezért véltük úgy, hogy ezek az iratok is a központi testületi szervek iratainál kerüljenek megőrzésre és feldolgozásra. Az előadások témái általában: politikai, tudománypolitikai, tudományszervezési témák, vagy olyan egyéb tudományos téma, mely általános érdeklődésre tarthat számot.

^ hatáskörrel rendelkező központi testületi szervek iratai általában: a napirendnek megfelelő előterjesztési és javaslattételi anyagok, határozatok és - az elnökségi tanács kivételével - ülési jegyzőkönyvek. Az összes-ülés iratai eléggé változók. Némelykor tartalmazzák az előadás és a korreferátum szövegét is, más esetben viszont csak a hozzá-

szólásról készített jegyzőkönyv van meg levéltári anyagunkban. Az előadás és a korreferátum szövege legtöbb esetben nyomtatásban is megjelenik a tudományágban érdekelt akadémiai folyóiratban, vagy, a központi téma többnyire általános jellege miatt: a Magyar Tudományban.

1/001 Az MTA központi szervei vezetőinek iratai

Az Akadémia központi szerveinek vezetői az elnök és a főtítkár. Munkájukat segítik, akadályoztatásuk esetén helyettesítik őket, illetve állandó megbízás alapján folyamatos feladatot látnak el az alelnökök, illetve a főtítkárhelyettesek.

A központi akadémiai szervek vezetői személyi felelősséggel végzik a testületi munkából rájuk háruló feladatokat és gondoskodnak a testület által hozott határozatok végrehajtásáról. Államigazgatási hatáskörben a gazdálkodással, munkajogi és más főfelügyeleti, illetve felügyeleti kötelességeik teljesítésével kapcsolatos igazgatási, valamint adminisztratív intézkedéseket foganatosítanak.

Az MTA elnökének (1/0011) és főtítkárának (1/0013) külön irattára van, míg az alelnökök és főtítkárhelyettesek iratai az általuk végzett munka jellege szerinti hivatali szerv iratanyagába között, illetve az elnök és főtítkár helyettesítése esetén ezen vezetők irattáraiban találhatóak. Levéltári állományunkban külön állagként kezeljük az elnök 1949-1955 közötti, 2 ím. terjedelmű és a főtítkár 1949-1963 közötti évekből származó, 1,5 ím. terjedelmű iratanyagát (az átvett irattári anyagot).

1/002 Az elnökségi bizottságoknak és vezetőinek iratai

Az Akadémia elnöksége jelentősebb tudományos kérdés megvizsgálására, vagy meghatározott feladatok rendszeres, illetve esetenkénti ellátására bizottságokat szervez. Az elnökségi bizottságok munkáját az elnökség irányítja, de a közvetlen tennivalókat a bizottság elnöke hatá-

rozza meg. Az elnökségi bizottságok általában az elnökség tanácsadó és javaslattevő szervei. A bizottságok száma esetenként változhat, 1969-ben 11 elnökségi bizottság működött.

A bizottságoknak és vezetőinek (elnökeinek) az iratai levéltárunkban a bizottság munkáját elősegítő megfelelő hivatali szerv iratanyagában található. E bizottságoknak a levéltári anyaga azt a tevékenységet mutatja, melyet az Akadémia a bizottság által összefogott és nevében jelzett - pl. Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága, Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság, Műszerügyi Bizottság, Könyvtári Bizottság stb. - irányított területen végez. Nem célunk, hogy ezeket az anyagokat csak jellemzőszerűen is ismertessük - részletes ismertető készítése ugyanis külön és majd a későbbiekben megvalósítandó feladat lehet - mégis jelentőségénél és fontosságánál fogva e bizottságok közül ki kell emelnünk a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság (1/0022) iratanyagát. Ezek között az 1953-1967-es évkörű, egy iratfolyómétert kitevő iratok között nyomon követhetjük a publikációkban jelentkező akadémiai tevékenység széles skáláját, s mindazokat a problémákat, melyek a könyv- és folyóiratkiadási tervek alakulását, a könyvek és folyóiratok értékelését és az akadémiai könyv- és folyóiratkiadás színvonalának fejlődését mutatják be.

Az Akadémia Hivatala központi osztályainak az iratanyaga (Elnökségi Titkárság, Terv- és Pénzügyi Titkárság, Személyzeti Osztály, Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya) tükrözi azt a sokféle működést, melynek végzése jellemző az ország legfelső tudományos intézményére.

Az Akadémia testületi és tudományszervezési feladatait, funkcióit (a korábban említett akadémiai szervek ilyen irányú tevékenysége mellett), valamint az akadémiai intézmények feletti főfelügyelet államigazgatási teendőit az elnök, illetve átruházott hatáskörben a főtitkár - a hivatali szervek közreműködésével, illetve azok útján - gyakorolja.

1/003 Az Elnökségi Titkárság iratai

Az Elnökségi Titkárság 1950-1967-es évköri, 30 ím. terjedelmű iratanyagában található azok az iratok - előkészítési irataikkal együtt -, melyek az akadémiai testületi szervek (közgyűlés, elnökség, elnökségi tanács) ügyvitelének ellátásával kapcsolatosak (ülési munkaterv, határozattervezetek, határozatok nyilvántartása és a végrehajtással kapcsolatos intézkedések stb.). Az Akadémia egész tevékenységével összefüggő különféle szabályzatok előkészítésével, a tudományos tervek és beszámolók készítésének irányelveire és módszereire vonatkozó irányelvek és javaslatok kidolgozásával, a kongresszusi tervek összeállításával, sajtó- és propogandatevékenységgel kapcsolatos anyagok mutatják az Elnökségi Titkárság előkészítő és adminisztratív tevékenységét. Az igazgatási működést az Akadémia képviselőinek az előkészítésével, jogszabály-tervezetek készítésével, az Akadémia Hivatala munkájával kapcsolatos koordináló tevékenységre vonatkozó iratok jelzik többek között.

1/004 A Terv- és Pénzügyi Titkárság iratai

A Terv- és Pénzügyi Titkárság 1949-1955-ös évköri és 8 ím. terjedelmű, állományunkban lévő, s a kb. 70 ím. mennyiséget kitevő, a főosztálytól még át nem vett, tehát irattárában lévő iratanyaga tartalmazza az Akadémia célkitűzéseinek megvalósításához szükséges gazdasági terveket, az MTA egészét érintő gazdasági jellegű tárgyalások anyagait. Igazgatási tevékenységi körben magában foglalja ez az iratanyag az Akadémia intézményeinek költségvetésével, a létszám- és bérgazdálkodásával, a pénz- és beruházási hitelgazdálkodással, a különböző beruházási feladatok ellátásával, a vállalati gazdálkodással, az Akadémia gazdálkodásának felügyeleti ellenőrzésével, az intézmények gazdasági revíziójával, tehát lényegileg a tárcán belüli főkönyvelőségi feladatokkal és tevékenységgel kapcsolatos dokumentumok anyagát.

1/005 A Nemzetközi Kapcsolatok Osztályának iratai

A Nemzetközi Kapcsolatok Osztályának 1949–1967-es évkörű, 31,10 ífm. terjedelmű iratanyaga tükrözi az MTA és a külföldi akadémiák, valamint a magyar és a külföldi tudósok hivatalos kapcsolatainak alakulását. Két és több oldalú akadémiai egyezmények, jegyzőkönyvek, illetve előkészítő anyagaik és útijelentések, valamint a ki- és beutazások iratai azok a dokumentumok, melyek a nemzetközi kapcsolatok terén fontos útbaigazítást adnak. Itt található az Akadémia nemzetközi tudományos szervezetekben viselt tagságával kapcsolatos nyilvántartások, a külföldiek részvételével rendezett hazai tudományos konferenciák értékelő anyagai is stb.

1/006 A Személyzeti Osztály iratai

A Személyzeti Osztály állományunkban lévő, 1957–1964-es évkörű, 3 ífm. terjedelmű irat és a főosztály irattárában lévő, az iratok természeténél fogva még át nem vett különböző nyilvántartási anyaga magába foglalja azokat a dokumentumokat, melyek az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények tudományos személyi ellátottságával, a kutatók fejlődésével, minőségével, szociális és jóléti ügyeivel, oktatási kérdésekkel kapcsolatosak. Tartalmazzák ezek az iratok – többek között – a kinevezésekkel, valamint a külföldi kiküldetésekkel kapcsolatos véleményezéseket, s azokat a levelezéseket, melyeket az osztály az érdekelt minisztériumokkal, társadalmi szervekkel és egyéb országos hatáskörű szervekkel, továbbá az Akadémiai intézmények vezetőivel folytatott.

Az MTA központjával kapcsolatos 1949–1958-as évkörű, 6,6 ífm. terjedelmű gazdálkodási iratok az 1/007 Gazdasági Hivatal; a jóléti, szociális és üdülési ügyek 1949–1960-as évkörű, 5,5 ífm.terjedelmű iratanyaga pedig az 1/008 Jóléti Csoport levéltári anyagában található.

Az MTA tudományos osztályainak és szaktitkárságainak az iratai

Az Akadémiának jelenleg 10 tudományos osztálya van. Az egyes tudományos osztályok iratai önálló állagot alkotnak. Levéltárunk belső anyagának jelentős részét a tudományos osztályok iratai képezik, ezért ezeket az állagokat felsorolásszerűen ismertetjük, s zárójelben közöljük az egyes állagok iratfolyóméterben meghatározott terjedelmét, és az iratok évkörét.

1/01 A Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának iratai	(3,5 ífm., 1949-1960.)
1/02 A Filozófiai és Történettudományok Osztályának iratai	(11 ífm., 1949-1960.)
1/03 A Matematikai és Fizikai Tudományok Osztályának iratai	(15 ífm., 1949-1964.)
1/04 Az Agrártudományok Osztályának iratai	(3 ífm., 1952-1960.)
1/05 Az Orvostudományok Osztályának iratai	(14 ífm., 1949-1961.)
1/06 A Műszaki Tudományok Osztályának iratai	(19 ífm., 1949-1964.)
1/07 A Kémiai Tudományok Osztályának iratai	(18 ífm., 1950-1961.)
1/08 A Biológiai Tudományok Osztályának iratai	(4 ífm., 1950-1961.)
1/09 A Gazdasági- és Jogtudományok Osztályának iratai	(-- ífm.)
1/10 A Föld és Bányászati Tudományok Osztályának iratai	(-- ífm.)

A tudományos osztályok iratai általában 1949-1964-es évkörű iratok. Az 1/09 és az 1/10 állagoknál az iratmennyiséget nem tüntettük fel, mert ezeket az osztályokat az 1965. évi 125. közgyűlés alakította ki, s ezektől a tudományos osztályoktól még nem vettünk át iratanyagot.

Az Akadémia tudományos osztályain és szakigazgatási szervein döntő mértékben múlik az MTA egész tevékenységéből a legfontosabb feladatok megvalósítása. Ez a felügyeleti szervezet gondoskodik ugyanis arról, hogy az osztályokhoz tartozó tudósok és akadémiai intézmények megfelelő tudományos munkát végezzenek és ezáltal az illetékességükbe, hatáskörükbe tartozó tudományágak tudományos színvonala emelkedjék. Az osztályülések és az osztályvezetőségi ülések előkészítő és tárgyalási anyagai, valamint a jegyzőkönyvek dokumentálják egy-egy osztály tudományos, gazdasági, szervezési és más egyéb jellegű intézkedéseit, s adnak a kutatónak sokrétű, az intézetek működését is érintő forrásanyagot. A testületi szervek tevékenységét sok igazgatási irat egészíti ki, melyek tartalmazzák - egy-egy osztály vonatkozásában - mindazokat az anyagokat, melyekről eddig a központi szerveknél és vezetőinél, illetve a hivatali szervek működésénél volt szó, azzal a különbséggel, hogy ezen iratok központi, sok esetben általános, azaz valamennyi osztályra érvényes útmutatásait, ajánlásait vagy előírásait az osztály a saját tudományterületére specializáltan alkalmazza.

Az osztályok és szakigazgatási szerveik: az osztálytitkár, a szaktitkárságok, valamint az osztályok tudományos bizottságai azok a szervek, amelyek a szakterület problémáit részint - az illetékesség határterületi eseteiben - egymás között, részint az egész magyar tudományosság fejlődését szem előtt tartva az érdekelt kutatóintézetekkel, illetve egyetemi kutatóhelyekkel rendelkező minisztériumokkal, (például a Művelődésügyi Minisztériummal, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériummal, az Egészségügyi Minisztériummal stb.) és más országos főhatóságokkal koordinálni igyekeznek. Ezek a levéltári anyagok a kutatás-tervezéstől és a beszámolástól kezdve, a könyv- és folyóiratkiadásra és a nemzetközi kapcsolatok ügyein át, a személyzeti és gazdálkodási kérdésekig egy-egy tudományág fejlődéséről, hazai és világszínvonalhoz való helyzetének vizsgálatáról maradandó értékű tudományos, tudománypolitikai, tudományszervezési, tehát tudománytörténeti értékű hasznos források.

Az első fondcsoport egy másik fondját (sorszámszerint a 3. fondját) a Tudományos Minősítő Bizottság iratai alkotják.

A Tudományos Minősítő Bizottságnak és titkárságának levéltári iratai a tudományos utánpótlás-képzéssel kapcsolatban keletkeztek. A bizottság üléseinek előkészítő anyagai, jegyzőkönyvei és határozatai, a bizottság elnökének és titkárának, az igazgatási, és az adminisztrációs ügyeket ellátó titkárságnak iratai érzékeltetik azt a fejlődést, melyet az aspirantúra bevezetése óta sikerült elérni a tudósképzésben. Levéltári állományunkban a Tudományos Minősítő Bizottság munkájának centralizálása előtti 1950-1963-as évkörű iratok találhatóak - 4 ífm. terjedelemben -, újabb keletűeket azonban, jöllehet begyűjtésüket tervezzük, még nem vettünk át.

Második fondcsoport: Az MTA kutatóintézeteinek és Könyvtárának iratai

A fondcsoportba 44 fond (43 kutatóintézet + az MTA Könyvtára) tartozik.

Levéltári anyagunkban valamennyi akadémiai kutatóintézet önálló fondot alkot. 1969. július hó 1-i állapot szerint 43 kutatóintézet tartozott gyűjtőkörünkbe. Ezek az intézetek nagy többségükben 1949, illetve 1950 után alakultak, de 5 akadémiai intézet alapítása ennél korábbi. Ezek az intézetek: a Csillagvizsgáló Intézet 1899-ben, a Pszichológiai Intézet 1902-ben, a Biológiai Kutató Intézet 1927-ben, a Genetikai Intézet 1942-ben, és a Dunántúli Tudományos Intézet 1943-ban alakultak.

Az akadémiai kutatóintézeti iratok anyagából levéltárunk belső állományába 70,6 ífm., külső állományába kb. 645 ífm. iratanyag tartozik. Mint ezek a mennyiségi adatok is jelzik, az intézetek irataiból csak igen kevés iratot tudunk tájékoztatónk megírásának időpontjáig begyűjteni, mert levéltárunk nem rendelkezik megfelelő nagyságú raktárhelyiséggel. Levéltári állományunkban van az Intézeti anyagok közül a Magyar Gazdaságtudományi Intézet, illetve Közgazdaságtudományi Intézet (fondszáma: 12) 1942-1952-es évkörű, 70 ífm. terjedel-

mi dokumentációs anyaga, valamint a Nyelvtudományi Intézet (fonszáma: 7) 1949-1956-os évkörű, 06 ífm. terjedelmű iratanyaga.

Az akadémiai kutatóintézetek önálló, az intézetvezetők közvetlen irányításával működő szervezeti egységek. A kutatóintézetek felügyeletét az illetékes osztály vezetősége, a közvetlen felügyeleti jogkört pedig az osztálytitkár gyakorolja.

Az akadémiai kutatóintézetekben valósulnak meg mindazok a törekvések, melyek az MTA főfelügyeleti, felügyeleti és valamennyi szerve részéről a kutatómunka feltételeinek megteremtésében, a folyamatos kutatómunka végzésének elősegítésében mutatkoznak. A kutatóintézetek a kutatómunka műhelyei, a tudományok művelésének legfontosabb akadémiai szervei.

Természetesen tudjuk, hogy levéltári anyagunk teljes értékűvé csak akkor válik, ha az intézetek levéltári anyaga is állományunkban lesz. Levéltárunknak erről a "külső" anyagáról is megfelelő nyilvántartást vezetünk, s az iratkezelési ellenőrzések alkalmával rendszeresen figyelemmel kísérjük ezen iratok elhelyezését, irattározási módját és fizikai állapotát.

A szóban forgó fondcsoportba tartozik a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának iratanyaga (fonszáma: 45) is.

Az MTA Könyvtára az Akadémia legrégebbi, 1826-ban alapított intézménye. A Könyvtár iratai - főleg igazgatósági és gazdasági jellegű iratok - egy 1945-ből származó névjegyzéket leszámítva, az 1950. évtől vannak állományunkban, 10 ífm. terjedelemben. Ezekből figyelemmel kísérhető a Könyvtár szervezeti alakulása, gazdasági helyzete, szolgáltatásainak fejlődése, nemzetközi kapcsolatai, hálózati központi funkciójának kialakulása stb. - A Könyvtár egyes osztályainak iratai állagokat képeznek.

Harmadik fondcsoport: Az MTA akadémiai tanszéki kutatócsoportjainak iratai

A fondcsoportba 24 fond tartozik.

Az akadémiai tanszéki kutatócsoportok az MTA tudományos kutatótevékenységének a különböző egyetemeken szervezett kutatóhelyei, 1969. július hó 1-i állapot szerint 24 akadémiai kutatócsoport működött. Ezek viszonylag újkeletű, többségükben az 1960-as években létrejött intézmények. Iratanyagaik "belső" állományba vétele még nem aktuális, erre nem is került sor. A tanszéki kutatócsoportok iratanyagát tehát "külső" állományként tartjuk nyilván, 30 ífm. terjedelemben.

Negyedik fondcsoport: Az MTA felügyelete alá tartozó tudományos egyesületek és társaságok iratai

A fondcsoportba 40 fond tartozik. Ebből 26 fond a Műszaki és Természettudományi Egyesületek szövetsége [MTESZ] központjának és tagegyesületeinek, 14 pedig az Akadémia felügyelete alá tartozó tudományos társaságoknak a fondja.

A MTESZ tagegyesületei felett a felügyeleti jogkört az Akadémia elnöke, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnökével egyetértésben - a Szövetség útján - gyakorolja. Az egyes tagegyesületek önálló fondok. A szóban forgó fondcsoportba tartozó iratanyag levéltárunk "külső" anyaga, terjedelme kb. 150 ífm. Míg raktározási problémáink meg nem oldódnak, ezen iratok helyszínen való megőrzését, illetve állapotuk figyelemmel kísérését tartjuk elsősorban feladatunknak.

A tudományos társaságok támogatásával (erkölcsi, és anyagi támogatásával) az Akadémia tulajdonképpen kiterjeszti tudományos és kül-

turális tevékenységét, s arra törekszik, hogy a szaktudományok eredményeit, a szakmailag érdekelt társaságok útján, társadalmi úton is ismertté tegye.

Az Akadémiához közvetlenül jelenleg 14 tudományos társaság tartozik, s ezek önálló fondot képeznek. A társaságok felett a felügyeleti jogkört az MTA elnöke gyakorolja, míg irányításukról és ellenőrzésükről a szakmailag érdekelt tudományos osztály vezetősége gondoskodik. A tudományos társaságok iratanyaga levéltárunknak ugyancsak "külső" anyagát képezi, terjedelme kb. 33 ífm.

Ötödik fondcsoport: Az MTA vállalatainak és egyéb szolgáltató szerveinek iratai

A fondcsoportba 6 fond tartozik. Ezek közül 4 az akadémiai vállalatok, 2 pedig az akadémiai szolgáltató intézmények fondja.

Az akadémiai vállalatok az MTA alapszabályszerinti feladatának teljesítését szolgálják. Az Akadémiai Kiadó (fonszáma: 113) és az Akadémiai Nyomda (fonszáma: 114) a tudományos könyvek és folyóiratok tervszerű kiadásának és előállításának az intézményei, a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat (fonszáma: 115) a tudományos kutatáshoz szükséges eszközök, technikai felszerelések, egyedi gyártmányok előállításával, a Mezőgazdasági Kutató Intézet Gazdasága (fonszám: 116) pedig a kutatási eredmények nagyüzemi alkalmazásával segítik a kutatási tevékenységet. Vállalati levéltári anyag állományunkban még nincs, begyűjtésére és feldolgozására is csak akkor kerülhet sor, ha elegendő nagyságú raktárhelyiséggel fogunk rendelkezni. A vállalatok iratanyagának terjedelme kb. 700 ífm.

Az Akadémia szolgáltató szerveihez a Műszerügyi Szolgálat (fonszám: 111) és a Kutatási Ellátási Szolgálat

(fonszám: 112) tartozik. Mindkét szolgálatnak feladata, hogy az MTA kutatóintézményeinek gazdaságosabb és jobb kutatási feltételeket biztosítson, speciális profiljaiknak megfelelő feladataik teljesítésével. Irataik és más levéltári dokumentumaik még nincsenek állományunkban. Iratanyaguk terjedelme kb. 38 ífm.

Hatodik fondcsoport: Az MTA szociális intézményeinek iratai

A fondcsoportba 9 fond tartozik.

Az Akadémia szociális intézményeinek feladata, hogy a tudósoknak, valamint az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények dolgozóinak üdültetését, pihenését, gyermekeinek bölcsődében való elhelyezését megoldják. Levéltári őrzésre érdemes anyaguk kevés, - kb. 10 ífm. -, begyűjtésükre még nem került sor.

Hetedik fondcsoport: A Magyar Tudományos Tanács és felügyelete, illetve az MTA felügyelete alá tartozott szervek iratai

A fondcsoportba 8 fond tartozik. Ezek a fondok levéltárunk alapítása előtt megszűnt szervezeteknek az iratait tartalmazzák és közülük öt szerv irataiból csak minimális töredéket sikerült az eddigi rendezési munkák során feltárni. Ez az 5 szerv a következő, zárójelben a fondok számát közöljük: Országos Dokumentációs Központ (119); Országos Könyvtári Központ (120); Irodalomtörténeti Dokumentációs Központ (121); Műszaki Dokumentációs Központ (122); Orvostudományi Dokumen-

tációs Központ (123). Ezen iratok 1949-1951-es évkörűek és terjedelmük mindössze: 0,20 ífm.

Terjedelmében és tartalmában legfontosabb fondunkat e csoportban a Magyar Tudományos Tanács (fonszám: 2) iratai képezik. Ezek az iratok azokat az intézkedéseket dokumentálják, melyeket a felszabadulás után a Magyar Dolgozók Pártja kezdeményezésére a kormány a magyar tudományos élet megreformálása érdekében tett. Ezen iratanyag révén figyelemmel kísérhetők a tervszerű kutatási munka megindításával kapcsolatos kezdeti lépések, a kutatóintézetek alapítására vonatkozó elhatározások és kialakulásának körülményei, a magyar és külföldi tudósok nemzetközi kapcsolatainak indulási korszaka, a tudósok, kutatók, egyetemi és felsőoktatási intézmények dolgozói anyagi helyzetének megjavítására tett intézkedések, az elméleti munka és a gyakorlat által támasztott követelmények összhangjának kialakításával kapcsolatos problémák stb. Ezek az iratok 1948-1949-es évkörűek, terjedelmük: 6 ífm. A Tanács iratanyaga mind az Akadémia, mind a magyar tudományos élet szempontjából azért is jelentős, mert célkitűzései és feladatmegjelölései közül jó néhányat az MTA vett át, s ezek teljesítése akadémiai feladattá vált. Ezek az anyagok bemutatják azt a változást, mely hazánkban a II. világháburú utáni években a tudományos munka terén is megkezdődött, illetve megindult.¹⁶

A könyv- és folyóiratkiadás tervszerű végzése érdekében alapított Tudományos Folyóiratkiadó Nemzeti Vállalat (fonszáma: 117) 1949-1950. évi iratanyagából állományunkban 2,5 ífm. terjedelmű jelentősebb, főleg levelezési anyag található.

A Közgazdasági Dokumentációs Központ (fonszáma: 118) iratai 1950-1955-ös évkörűek, terjedelmük 4 ífm. Az anyag levelezést, gazdálkodással és működéssel kapcsolatos iratokat tartalmaz.

Nyolcadik fondcsoport: Személyi fondok iratai

Az Akadémiai Levéltár, ellentétben a szocialista országok akadémiai levéltáraival, többek között a nálunk kialakult történeti hagyományokra való tekintettel a tudóshagyatékokat általában nem gyűjti. A tudóshagyatékok gyűjtésével, őrzésével és feldolgozásával elsősorban az Akadémiai Könyvtár Kézirattára foglalkozik. De előfordulhat, (és eddigi működésünk során már van is erre példa), hogy bizonyos iratanyag begyűjtése alkalmával egyes személyekkel kapcsolatos, az illető személy "fondját" képező iratok kerülnek átadásra. Ilyen esetekben többnyire nem egy intézmény működésével kapcsolatos iratokról van szó, hanem a nevezett személy egyéb funkciójából, például tudományos, illetve közéleti munkásságából származó iratokról. Természetesen feldolgozzuk és a kutatás számára használhatóvá tesszük ezeket az iratokat is.

A fondcsoportot lényegében azért alakítottuk ki, hogy ezáltal levéltárunk szerkezete teljessé váljon, s az állományunkban lévő személyi iratanyag kezelés és rendezés szempontjából egésszet alkosson. E fondcsoportba tartozik Treitz Péter (1866-1935) agrogeológusnak, a magyar gazdasági talajtan megalapítójának 0,5 ífm. terjedelmű, 1890-1830-as évkörű tudományos és magán jellegű iratanyaga.

Levéltári anyagunk tagolódásának és tartalmi elemzésének ismertetését célszerűnek tartjuk egy olyan táblázat bemutatásával zárni, melynek alapján levéltári anyagunk mennyiségi adatai, legalábbis az említett nyolc fondcsoportra vonatkozóan, világosan és összesített formában rajzolódnak elénk.

Az Akadémiai Levéltár iratanyag-mennyisége

(Az 1969 július 1-i állapotnak megfelelően)

szá- ma	A fondcsoport megnevezése	A fon- dok szá- ma	A levéltári anyag mennyisége ífm.-ben		
			Belső	Külső	Összesen
1	Az MTA központi szervének és vezetőinek iratai; a Tudományos Minősítő Bizottság iratanyaga	2	186	247	433
2	Az MTA kutatóintézeteinek és Könyvtárának iratai	44	81	720	801
3	Az MTA akadémiai tanszéki kutatócsoportjainak iratai	24	-	30	30
4	Az MTA felügyelete alá tartozó tudományos egyesületek és társaságok iratai	40	-	183	183
5	Az MTA vállalatainak és egyéb szolgáltató szerveinek iratai	6	-	738	738
6	Az MTA szociális intézményeinek iratai	9	-	10	10
7	A Magyar Tudományos Tanács és felügyelete, ill. az MTA felügyelete alá tartozott szervek iratai	8	13	-	13
8	A személyi fondok iratai	1	1	-	1
	Összesen	134	281	1928	2209

A "belső" levéltári anyag adatai a tényleges helyzetet mutatják. A "külső" anyag adatai az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények vezetőinek, az 1963-as évvel bezárólag közölt adatszolgáltatásából valamint a helyszíni ellenőrzés tapasztalataiból összeállított, selejtezés utáni helyzetnek megfelelő, becsült adatok. Az akadémiai szervek és gyűjtőkörünkbe tartozó más intézmények vezetői 1964-ben főtűkari felhívásra közzétették a vezetésük alá tartozó intézmény iratmennyiségének adatait az 1963-i évvégi állapotnak megfelelően. E jelentések összesítése 3557 iratfolyóméter irattári anyagot tett ki. Ez az iratmennyiség azonban selejtezés nélküli iratmennyiséget jelent, s tapasztalataink szerint a gyűjtőkörünkbe tartozó szervek iratanyagának - átlagos értéket véve - kb. 60 %-a tartalmaz olyan információt, melyek levéltári megőrzésre érdekesek. Intézetlátogatásaink során is végeztünk felméréseket, s a külső anyagok mennyiségével kapcsolatban néhány intézménynél korrekciót hajtottunk végre. Időközben megkezdtük a levéltári anyag begyűjtését is, s a jelentéskor még "külső" anyagnak számító iratanyagok azóta már levéltári állományunk "belső" anyagát képezik.

LEVÉLTÁRI ANYAGUNK KORÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Az Akadémiai Levéltár által gyűjtött levéltári anyag koráról már korábban - a megalapítás körülményeinek ismertetésénél, valamint levéltári anyagunk tagolásának és tárgyi bemutatásának leírásánál - is tettünk említést, utalva arra, hogy az akadémiai alapszabály-módosítást követően az 1949. évi XXVII. törvénnyel újjászervezett Akadémia és felügyelete alá tartozó intézmények levéltári anyagának levéltári elhelyezéséről (őrzéséről) és feldolgozásáról gondoskodni kellett. Ezek az elhelyezendő és feldolgozandó anyagok többségükben az 1950. évben vagy ezután keletkeztek. Levéltárunkról ezen ismerv alapján megállapítható lenne, hogy jelenkori levéltár, mert gyűjtőköre ma is működő, új alapítá-

sú intézmények levéltári anyagára terjed ki. Ha azonban az Akadémiát és felügyelete alá tartozó intézmények alapítási évét, s működésük során keletkezett iratok korát tekintjük, akkor rögtön szembe tűnő, hogy jó néhány intézmény 1950 előtt alakult. Kiegészítve az akadémiai kutatóintézetekre vonatkozóan már korábban közölt példákat, tényként állapítható meg, hogy az MTA felügyelete alá tartozó egyesületek közül például, a Magyar Történelmi Társulat 1867-ben, a Magyar Földrajzi Társaság 1872-ben, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1911-ben alakult.

Szándékosan hagytuk ki eddig a példákban az 1825-ben alapított Magyar Tudományos Akadémiát, mert az 1949. évi újjászervezés előtti akadémiai iratokat az MTA Könyvtárának Kézirattára őrzi. Az előbbieken során már említettük, hogy az újjászervezés előtti akadémiai alapszabályok pontosan meghatározták az akadémiai iratok megőrzésével kapcsolatos teendőket, s ezek őrzéséért végső soron a főtitkárt tették felelőssé. Miután az MTA-nak nem volt levéltára, s iratainak megőrzéséről viszont gondoskodnia kellett, kézenfekvő volt, hogy a hivatali iratokat az Akadémia felszabadulás előtti egyetlen szerve, a Könyvtár, illetve egy osztálya, a Kézirattár őrizzék.

Gergely Pál "Az Akadémia Levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában" című, 1958-ban megjelent ismertetőjéből¹⁷ és szóbeli személyes tájékoztatásából tudjuk, hogy az 1880-as években a korábbi akadémiai iratokat az Akadémia székházának pinceraktárába szállították, s ott, sajnos, az anyag jelentős része elpusztult. Az 1949-1950. év telén megtalált anyagból sikerült mindazonáltal több mint 30.000 iratot konzerválni. A további, 1881 utáni iratanyag a főtitkári irattárban lényegileg - kisebb hiányokat leszámítva - 1949-ig fennmaradt. Körülbelül 120.000 db irat képezi az Akadémia régi levéltári anyagát. Ezt az anyagot őrzi, rendezi és bocsájtja jelenleg is a kutatók rendelkezésére "Régi Akadémiai Levéltár" elnevezéssel a Kézirattár.

Az Akadémiai Levéltár a régi iratok megtalálását követően csak 13, működésének megkezdését nézve 14 évvel később alakult, illetve kezdte meg működését. Ez a sajátos történelmi helyzet a magyarázata annak, hogy egy intézménynek, az MTA-nak jelenleg két - egy régi és egy új - levéltára is van. És, hogy mindez miért van így az Akadé-

miai Könyvtár szervezetén belül, arról már adtunk némi tájékoztatást.

Elvileg eldöntött kérdés, hogy egy iratképzőnek (fondképzőnek) a levéltári őrzésre érdemes, tehát történeti, tudományos vagy más forrásértékű iratanyagát együtt kell tartani (proveniencia elve). Ezt az elvet az egész világon alkalmazzák. Ahol az általános - állami - levéltárak hálózatában történeti levéltárat alakítanak ki, ott esetleg lehet kivétel e szabály alól. Hazai példát említve, ha a Magyar Országos Levéltár történeti levéltárrá válik, mert alapítanak egy új központi levéltárat, akkor egy történelmi fordulatot jelentő évszám (1945) megfelelő határáig lehet a levéltári anyag felállításában, s logikusnak is gondolnánk egy ilyen intézkedést. A levéltári anyag védelméről és a levéltárakról szóló 1969. évi 27. sz. tvr. hazánkban létrehozta a Magyar Országos Levéltár mellett az Új Magyar Központi Levéltárat, s ez mindannyiunk teljes megelégedésére történt így. Szaklevéltár esetében azonban két levéltár fenntartását sem a levéltári anyag mennyisége, sem szervezeti, vagy egyéb más (politikai, gazdasági, tudományos stb.) ok nem indokolja. A levéltár fenntartójának pedig kifejezetten érdeke, hogy levéltári anyaga egy helyen legyen őrizve és egységes szempontok szerint feldolgozva.

Ha válaszolni akarunk arra a kérdésre: szükség szeri-e, hogy az akadémiai központi hivatali iratok őrzése valamint feldolgozása, szervezeti szempontból két helyen történjék, akkor gyakorlati problémák miatt, a jelenlegi helyzet fenntartásának ideiglenes szükségességét el kell ismernünk.

A régi akadémiai iratok rendezése ugyanis még nem fejeződött be, s az irattári anyag és az itt található különféle kézirati jellegű irat hagyatékok (tudós és írói hagyatékok) különválasztása és feldolgozása még napjainkban is tart. Ha ehhez hozzávesszük a - lényegtelennek tűnő, de a valóságban nagyon is nyomasztó - elhelyezési problémáinkat (a raktári férő- és kutatóhely hiánya, a fejlesztéshez már nem elegendő irodai elhelyezés), akkor egyelőre, tiszteletben tartva elsősorban a Kézirattárban dolgozók rendezéssel kapcsolatos munkáját, átmeneti állapotként tudomásul lehet venni a jelenlegi helyzetet.

Az MTA megújítását jelentő 1949. évi alapszabály, valamint az újabb keletű alapszabályok nem tértek ki az akadémiai iratok levéltári

megőrzésének problémájára, s az akadémiai tisztségviselőket (pl. a főtitkárt vagy más) nem tették felelőssé az akadémiai iratok "főfelügyeleti (felügyeleti) őrzéséért". Amikor azonban az 1963. évben hatályos levéltári előírások miatt intézkedésre volt szükség, az MTA magas szintű központi testületi szerve, az elnökség - mint erről már korábban szó volt - akadémiai levéltárat létesített. Az elnökség megalapította tehát az MTA Levéltárát, s míg korábban az alapszabályokban volt utalás a levéltári teendők ellátására, addig az új alapszabályokban erre nincs hivatkozás, de létrejött egy akadémiai szerv, melynek főfeladata, hogy teljesítse azokat a teendőket, melyeknek az ellátása az MTA Levéltárára vár, illetve hárul.

A szervezési probléma további taglalása nem célja tájékoztatónknak. A fenti részletesség erejéig szükséges volt mégis kitérnünk az említettekre, a tényleges helyzet felvázolása és levéltári anyagunk korának, illetve keletkezési időpontjának megvilágítása érdekében.

AZ AKADÉMIAI LEVÉLTÁR MŰKÖDÉSE

Feladataink és célkitűzéseink megvalósítása érdekében legfőbb teendők a levéltári munkával együttjáró belső és külső szervezési tennivalók ellátása volt. Meg kellett határozni a levéltár gyűjtőkörét. Ez az eddig ismertettek alapján könnyen megoldható feladatnak látszott, de nem volt problémamentes. Sőt ha utalok az Akadémia által a különböző egyetemeken, a különféle "munkaközösségekben" végzett kutatói munka irányítására, akkor ezzel egy máig sem megoldott gyűjtőköri problémát vetek fel. Ezek és az ezekhez hasonló kutatási egységek ugyanis az Akadémiától kutatási feladataik teljesítéséhez, anyagi és személyi támogatást is kapnak, de iratkezelésük nem, vagy nem egyértelműen különül el az egyetem iratkezelésétől. Gazdasági elszámolásaikat önállóan, de az egyetem megfelelő gazdálkodási szerveinek segítségével és ösz-

szefogásával végzik. Ezeknél a szervezeti egységeknél tehát bizonyos mértékű, a kutatási tevékenységet kísérő, igazgatási önállósági jegyek ismerhetők fel. Mégis, külön-külön megvizsgálandónak tartjuk ezen kutatási egységeknek helyzetét, s elegendő és megfelelő ismeretek után kerülhet csak sor arra, hogy a gyűjtőköri probléma megoldására akadémiai és más, a levéltári munkában illetékes szerveknek - például a Levéltári Igazgatóságnak - javaslatot dolgozzunk ki.

A tájékoztatóban ismertetett gyűjtőkör meghatározása után kerülhetett sor arra, hogy felmérjük az intézmények állományában lévő iratanyag mennyiségét. Ennek ismerete elengedhetetlen volt ahhoz, hogy számításokat végezhessünk a levéltár személyi állományával és raktárigényével, illetve férőhely-szükségletével kapcsolatban. Korábban, a Levéltári anyag tagolódásának ismertetésénél kitértünk már e felmérés eredményére.

További teendőnk még mindig bizonyos előfeltételek megteremtése, nevezetesen annak biztosítása volt, hogy levéltárunk és az intézetek között közvetlen kapcsolat jöjjön létre. Ezt az Akadémia főtítkárnak és az intézeti igazgatóknak segítségével sikerült is megvalósítani. Az iratanyagfelméréssel kapcsolatos főtítkári körlevélre ugyanis az intézeti igazgatók, illetve: egyesületeknél, társaságoknál, kutatócsoportoknál az illetékes vezetők közölték annak a munkatársuknak a nevét és beosztását, akit iratkezelési és selejtezési felelősnek, azaz "levéltári megbízottnak" jelölték ki. Kialakult tehát egy kapcsolat-hálózat, amely a munka megindításánál és folyamatos végzésénél mintegy szükségszerű, s különös jelentőségre pedig az intézetek levéltári anyagának begyűjtésénél tesz szert. A levéltár és az intézetek közötti közvetlen kapcsolat létrehozásával el kívántunk érni - az együttműködésen kívül - azt is, hogy adminisztratív ügyekkel minél kisebb mértékben terheljük meg az intézmények felelős, tudós vezetőit. E szervezés előnyét intézetlátogatásaink és folyamatos levéltári munkánk során már eddig is tapasztaltuk. Nagy segítséget jelentett a hálózatban dolgozó munkatársak tevékenysége, például, az intézetek fényképanyagának begyűjtésénél.

A külső szervezési feladatok végzésével párhuzamosan, további teendőként ki kellett alakítani levéltárunk belső rendjét, s meg kellett ha-

tározni ennek szervezeti helyzetét az Akadémiai Könyvtáron belül.

Az Akadémiai Levéltárnak önálló, a Könyvtár többi szervezeti egységétől elkülönítetten végzett ügyintézése, iratkezelése van.

A belső szervezési tevékenység egyik fontos munkája az Akadémiai Levéltár fond- és állagjegyzékének az elkészítése volt. Erre akkor kerülhetett sor, amikor kialakult a gyűjtőkör, s ismertté vált az intézmények irattári anyagának minimális szerkezeti tagolása, illetve a mennyisége. A fond és állagjegyzéket 1964-ben készítettük el. Ez a munka megelőzte a levéltári anyag begyűjtését. A jegyzék elkészítésének gyakorlati haszna hamar mutatkozott számunkra. Ez lényegileg a levéltár - már ismertetett - belső rendjének, tagolódásának kialakulásához volt jól használható segédlet, s miután tartalmazza az MTA és felügyelete alá tartozó valamennyi intézményt, a levéltári szervező munka irányítójává is vált.

Fondnak tekintettünk - pontosabban tekintünk - minden levéltári anyagot, amely egy regisztratúrába sorolható. E vonatkozásban regisztratúrán értjük azt a levéltári anyagot, amely valamely természetes vagy jogi személy működésével kapcsolatban keletkezett és rendeltetésszerűen a szervnél maradt.

Problémát jelentett a fondok és állagok számozása, s ezzel a levéltári törzsszámok kialakítása. Eldöntendő volt ugyanis, hogy az egyes fondok és állagok számozásánál (jelzettel való ellátásánál) az egyes, nagyobb szerkezeti kereteket képviselő fondok után hagyjunk-e ki később alakuló intézmények részére üres számokat, s ha igen, - mennyit; vagy az 1964. december hó 31-i állapotot rögzítve, folyamatosan számozzuk-e be a fondokat. Tekintettel arra, hogy a tudományos élet irányításában, a tudománypolitikai célok kitűzésében, s ezzel kapcsolatban a tudományszervezés vonatkozásában előre nem látható változások lehetségesek, ilyen változásokkal, az élő szervezet működése során bekövetkező változásoknak mintegy analógiájaként, a fejlődés során számolnunk kellett, ezért a fondok és állagok számozásánál az egy adott időpontban való rögzítést választottuk módszerként. Az MTA 1965. évi 125. közgyűlése a társadalomtudományok és műszaki tudományok további fejlődésének előmozdítására a korábbi II. és VI.

osztály kettéosztásával, új osztályokat (jelenleg összesen tíz van) létesített. Követve a szervezési változásokat, - de fenntartva a folyamatos számozás alapelvét -, a fond- és állagjegyzéket 1966. évben átdolgoztuk. Azt tűztük ki célul, hogy igen fontos levéltári anyagunknak, a tudományos osztályok iratanyagának a jelzete első látásra tükrözze az MTA alapszabályaiban is használt számszerű felsorolást. Így például az Akadémia I. osztályának - tudnillik a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának - az iratai, mint állagiratok, jelszerű meghatározásként az 1-es fondon, a Magyar Tudományos Akadémia fondján belül a 01-es, a IV., vagyis az Agrártudományok Osztályának iratai pedig a 04-es számcsoporthoz kapták. (Törzsszámuk: 1/01, illetve 1/04.) Kiegészítik a fondnyilvántartási jegyzéket, a levéltárakban szokásos fondkartonok.

Fontos levéltári feladatnak tartjuk az MTA és felügyelete alá tartozó intézmények irattárainak ellenőrzésével egyidejűleg az intézmények iratkezelési munkájának megismerését, tanulmányozását, s esetenként - a munka megfelelő végzése érdekében - a szükséges szakmai segítség biztosítását. E munkát már megalakulásunk évében elkezdtük s a gyűjtőkörünkbe tartozó más intézményeknél "felmérő" jellegű ellenőrzéseket - munkatervi célkitűzéseinknek megfelelően - folyamatosan végeztünk, illetve az újonnan alapított intézményeknél végzünk jelenleg is.

Igen örömdetesnek tartjuk, hogy az intézmények vezetői részéről ebben a munkánkban is támogatást élveztünk, s nemkülönben örömdetes az a tény is, hogy az iratkezelés pontos és jó végzésével az intézeti igazgatók egyetértenek, s nem tartják az ezirányú munkát felesleges bürokratizmusnak.

Az iratkezelés ellenőrzésére elsősorban az akadémiai kutatóintézeteknél helyeztünk nagy súlyt, de felmértük az MTA felügyelete alá, tehát gyűjtőkörünkbe tartozó többi szerv helyzetét is. E tevékenységünket, intézménytípusonkénti bontásban, a túloldali táblázat szemlélteti.

A levéltári munka egyik lényeges része az iratanyagok selejtezésével kapcsolatos eljárás lebonyolítása. Kidolgoztuk az akadémiai kutatóintézetek iratanyagának selejtezési eljárásával kapcsolatos szabályokat. E szabályzat alapján egy kutatóintézetben - kísérletképpen és tapasztalatszerzés céljából - végre is hajtottak selejtezést. A selejtezési bizottság, tapasztalataink szerint, jól látta el feladatát. A nem-történeti értékű és az ügyvitel ellátásához már nem szükséges iratanyagot levéltári ellenőrzés után, engedélyünkkel kiselejtezték. A történeti értékű és a jogbiztosító iratokat az intézetektől raktári férőhely hiánya miatt, eddig csak igen korlátozott mértékben tudtuk átvenni. A levéltári anyag begyűjtésével és ezt megelőzően, a selejtezési eljárás szélesebb körben való lefolytatásával, csak szűkös raktári helyzetünk kedvező megoldása után tudunk majd érdemben foglalkozni. (A "kiselejtezést", illetve ennek levéltári ellenőrzését folyamatosan végezzük, hiszen ez nem befolyásolja raktári kapacitásunkat.)

Már eddig is törekedjünk arra, hogy levéltári állományunk legfontosabb részeit, elsősorban biztonsági okokból, mikrofilmizzuk. Állományunkból az MTA közgyűléseinek és elnökségi, illetve elnökségi-tanácsi üléseinek iratanyagáról készítettünk mikrofilm-másolatokat.

"Darabszintű" rendezési munkát ugyancsak az Akadémia központi testületi szerveinek iratanyagánál végeztünk. Ezeket az iratokat kötetekbe rendeztük, s gondoskodtunk bekötetésükről is.

Levéltári működésünk összegzéseként azt lehet mondani, hogy az imént felsorolt szervezeti előkészítő munkákkal felkészültünk mind a levéltárigazgatási, mind pedig az anyag feldolgozásával kapcsolatos rutinmunkák, illetve tudományos teendők ellátására. A gyakorlatban jelentkező problémákat az MTA működésének és a hatályos levéltári előírások ismeretében úgy kívánjuk megoldani, hogy a levéltár alapításával kapcsolatos célkitűzéseket teljesíteni tudjuk.

A LEVÉLTÁRI ANYAG FELDOLGOZÁSA ÉS HASZNÁLATA

Az Akadémiai Levéltár feladatának és gyűjtőkörének ismertetésénél utaltunk arra a dokumentációs anyagra, melyet levéltárunk gyűjt, őriz és feldolgoz. Nem térünk azonban ki arra, hogy az általános levéltári meghatározáson túlmenően, de természetesen erre is figyelemmel, milyen jellegű ez az anyag. A következőkben ennek meghatározására teszünk kísérletet az elmélet, valamint a gyakorlat nézőpontjából.

I r a t a n y a g gyűjtőfogalomhoz tartozónak tartjuk a gyűjtőkörünkbe tartozó intézmények, illetve ezek vezetői folyamatos működése során keletkezett ügyiratokat; az érdemi kutató munkát tükröző kutatási és beszámolási jelentéseket és az ezekkel kapcsolatos kutatási feljegyzéseket; a hazai és külföldi tanácskozásokon tartott előadások és hozzászólások fogalmazványait, ha azok teljes terjedelmükben nem jelentek meg valamely nyomtatott kiadványban; különböző működéssel kapcsolatos előterjesztéseket, jegyzőkönyveket és egyéb, más írásos anyagot, tervrajzokat, kottákat, térképet.

F é n y k é p dokumentumoknak tekintünk pozitív fényképeket, melyek az MTA és működése során keletkeztek, akadémiai objektumokat ábrázolnak, illetve az akadémiai tagok portréképeit. (Elvben átveszünk és őrzünk negatív képeket és filanyagot is, de a tájékoztató írásakor ilyen jellegű képanyag még nem volt állományunkban.)

H a n g f e l v é t e l e k közül az MTA és intézményei működése során keletkezett, a kutatómunkával összefüggésben készült, különféle módon (hanglemezen, hangosfilmen, vagy magnetofonszalagon) rögzített dokumentumokat, illetve ezen intézményekről, valamint akadémiai tagokról nem akadémiai szerv (például: televízió, rádió) által készített, de archiválási céllal levéltárunk állományába átadott dokumentumokat tartunk gyűjtőkörünkbe tartozó anyagnak.

Az Akadémiai Levéltár megalakulásakor az MTA épületének pinceraktárában és folyosókon elhelyezett szekrényekben kb. 73 ífm. irata-

nyagot vettünk át. Legelső tennivalónk ezen iratok fondonkénti (állagonkénti), majd időrendi rendezése volt. A következő években kezdődött meg az MTA központi szervei és néhány intézménye iratanyagának átvétele. Az állománygyarapodást, de egyúttal a selejtezés miatti csökkenést is az állományi főkönyvben tartjuk nyilván. Az iratanyagot dobozokban tároljuk.

Eddig Jórészt előrendezési munkát végeztünk, s összeállítottuk az ehhez szükséges nyilvántartási segédleteket. Anyagunkat fondonként - az MTA központjánál állagonként - jegyzékbe foglaltuk. A jegyzék a legkisebb raktári egységig (doboz), sőt ezen belül a dossziék mélységéig tartalmazza egy-egy fond (állag) anyagának tárgyi és évköri ismertetését, s természetesen raktári jelzetét. Tekintettel arra, hogy nehéz raktározási körülmények között dolgozunk, szükségesnek tartjuk elkészíteni a raktári "földrajzi mutatót" is.

A feldolgozó munka során kísérletképpen megpróbáljuk fontosabb anyagaink katalógus-szisztémával történő feltárását. Az a törekvésünk, hogy ilyen tárgyilag rendezett katalógussal is minél több segítséget adjunk a kutatóknak. E módszerünket - jobb híján - "analitikus feltérési módszernek" neveztük el. Az információ adatoktól függően, két vagy több katalóguscédulát készítünk a feltárt iratról - a dossziékról is -, s ezen feltüntetjük a tárgyat, évszámot, s az anyag raktári jelzetét.

Fényképállományunk kb. 2000 db fényképből áll. 1966 óta van külön fényképgyűjteményünk. E gyűjtemény alapját az Akadémia vezetőitől és központi szerveitől átvett fényképanyag képezi. 1968-ban kezdtük meg az akadémiai intézmények, s az MTA felügyelete alá tartozó más szervek fényképanyagának begyűjtését. Kezdeményezésünk sikerét jelzi, hogy egyrészt gyarapodott a központi fényképanyag, másrészt pedig az intézetek is felismerték a fényképek "történelmet őrző" jelentőségét, s néhány helyen intézeti "fényképarchivum" kialakítását tervezik, de anyagaikat központi archiválásra is megküldik. Fényképanyagunk két nagy csoportba osztható. A nagyobbik rész az MTA-nak és intézményeinek működését megőrzítő "eseményképek"-ből (például tudományos együttműködési szerződések, előadások, neves politikai és tudományos személyiségek látogatásai stb.) és akadémiai objektumok ké-

peiből, a kisebbik része az Akadémia hazai és külföldi tagjairól készült "portréképek"-ből áll. A portréképekről egyszerű abc-rendszerű nyilvántartásunk van, míg a többi fényképet fénylyukkártyás módszerrel dolgoztuk fel.

Filmanyagunk és hanganyagunk még meglehetősen kevés. Mindössze 2 doboz film és 16 magnetofon tekercs található állományunkban. E gyűjtemények kialakítására és az archiválás megfelelő szintű végzésére, a technikai felszerelés beszerzésére már megkezdődtek az előkészítő munkák. Ezen a téren azonban még sok megoldandó problémánk van.

Joggal vetődhet fel a kérdés, hogy az Akadémiai Levéltár anyaga a kutatás számára hozzáférhető-e? Hiszen mindabból, amiről eddig szó volt az derül ki, hogy a begyűjtéstől az őrzésig és a különböző feldolgozó munkáig minden tevékenység a kutatás elősegítésének a célját szolgálja. A választ az MTA főtitkára által 1967-ben jóváhagyott levéltári kutatási szabályzatunk adja meg. Tudományos kutatómunka végzéséhez és tudományszervezési munkában érdekelt részére a kutatási engedély a tudományágban illetékes akadémiai tudományos osztály, illetve az illetékes akadémiai vezető álláspontjától függően megadható. Az eljárás általában megegyezik az állami (általános) levéltárakban kialakult gyakorlattal: A kutatási engedély megadására irányuló kérelmet - a kutatási témát, a kutató megfelelő személyi és beosztási (munkaviszonnal kapcsolatos) adatait megjelölve - az Akadémiai Levéltár vezetőjéhez kell benyújtani, s a további teendőket már levéltárunk intézi.

Levéltári anyagunkat eddig elsősorban - a dokumentumok jellege szerint, természetesen - az MTA vezetői és e vezetők részére előkészítő anyagokat összeállító hivatali, illetve intézeti dolgozók vették igénybe. Megjegyzendő, hogy levéltárunk anyagát az Akadémia szerkezeti keretébe nem tartozó kutatók is használták már, ilyenek mindemellett csak csekély %-ban szerepeltek kutatóink között.

Tájékoztatási tevékenységünket - az anyag rendezésében tett előrehaladásunkkal egyenes arányban - fejlődés jellemzi. 1967 óta vezetünk nyilvántartást tájékoztató tevékenységünkről. Két év

adatai alapján megállapítható, hogy összesen 67 esetben kértek levéltá-
runktól tájékoztatást. Ebből az MTA hivatali szervei 37, a Könyvtár 17,
magánszemély 6, külső akadémiai szerv 5, külföldi személy 2 esetben.
A tájékoztatás formája anyagkölcsonzés, írásbeli, illetve szóbeli felvi-
lágosítás volt. Tájékoztatásaink döntő többségben (51 esetben) irat-
anyagra vonatkoztak, s csak kisebb mértékben volt tárgyak fénykép, il-
letve más dokumentum.

LEVÉLTÁRUNK HAZAI ÉS KÜLFÖLDI SZAKMAI KAPCSOLATAI

Az Akadémiai Levéltár, mind hazai levéltári intézményekkel, mind
pedig külföldi akadémiai levéltárakkal közvetlen kapcsolatot alakított ki.
E kapcsolatok egyrészt hivatali, másrészt szakmai kapcsolatok. Levéltá-
runk szakmai felügyeletét a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Igaz-
gatóság látja el. Hazai levéltári intézmények többségével az "ismerke-
dés" már megtörtént, ahol pedig erre földrajzi okok miatt (nincs a területi
állami levéltár székhelyén, vagy útvonalán akadémiai kutatóintézet) eddig
nem kerülhetett sor, ott e tájékoztatónkkal "jelentkezünk", bizván abban,
hogy ez elősegíti a kapcsolatfelvételt.

Közvetlen és fejlődő szakmai kapcsolatot építettünk ki a baráti or-
szágok akadémiai levéltáraival. Az MTA levéltárának megalakulása után
két évvel, 1965-ben, V a r s ó b a n találkoztak - a vendéglátó Len-
gyel Tudományos Akadémia meghívására - a Szovjetunió, a Német De-
mokratikus Köztársaság, Csehszlovákia és Bulgária tudományos akadé-
miái levéltárainak vezetői és képviselői I. levéltári kongresszusukon. Itt,
az együttműködés szükségességének kimondásán túlmenően, közös kuta-
tási témák megindítását határozták el. Napirendre tűzték olyan problémák
megbeszélését, melyeket az akadémiai levéltárak speciális helyzetéből
adódóan közösen megoldandó feladatnak vélték. A levéltárak fenntartói-
hoz, az egyes országok tudományos akadémiaihoz hasonlóan, két- és

többoldalú munkakapcsolatok, tapasztalatcsere-látogatások megindulása, illetve kifejlődése jelzik a varsói levéltárosi tanácskozás jelentőségét.

A tanácskozás anyagát a lengyel Akadémiai Levéltár megküldte az MTA Levéltárának is. 1967-ben levéltárunk írásbeli tapasztalatcserét kezdeményezett a Szovjetunió, Csehszlovákia és Bulgária akadémiai levéltáraival, s tovább ápolta a már korábban kialakult lengyel és német kapcsolatait. Igaz örömünkre szolgálna, ha az akadémiai levéltárak közötti kapcsolat szélesedne további országok részvételével. A Berlini Német Tudományos Akadémia és az MTA közötti tudományos együttműködési egyezmény (illetve ennek az 1968-1970. évekre szóló meghosszabbításáról készített) jegyzőkönyve tartalmazza - többek között - együttműködés kimondását a levéltári kutatás területére vonatkozóan is. Ez a szerződés képezi az alapját a két akadémiai levéltár 1968-ban kötött együttműködésének.

A szocialista országok akadémiai levéltárai II. tanácskozásának házigazdája a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Levéltára volt. E tanácskozást 1968-ban Leningrádban rendezték meg, s ezen már az MTA levéltárának képviselője is részt vett. E tanácskozás - mely lényegileg munkamegbeszélés volt - tovább erősítette az akadémiai levéltárak között mostmár rendszeresnek mondható kapcsolatot, s az aktuális elméleti és gyakorlati levéltári problémák megvitatása valamennyi résztvevő akadémiai levéltár számára igen hasznos volt.

Jelen tájékoztatónk írásáig az együttműködésben résztvevő külföldi levéltárosok közül a lengyel, a német és a szovjet levéltárak igazgatói látogatták meg levéltárunkat.

Mind a hazai, mind a partner külföldi akadémiai levéltárakkal lehetőségeinkhez és adottságainkhoz képest intenzív együttműködésre törekedtünk. Őszintén reméljük, hogy tevékenységünk és szerzett tapasztalataink általánosságban, és az akadémiai levéltárak vonatkozásában konkrétan is hasznosak lesznek a levéltári munka ügyének előbbrevitele szempontjából is.

AZ AKADÉMIAI LEVÉLTÁR TÁVLATI ELKÉPZELÉSEI

Ötévi munka már alapot ad ahhoz, hogy megközelítőleg meg lehessen határozni azokat a teendőket, melyek egyrészt levéltárunk korszerű munkájához elengedhetetlenek, másrészt, túllépve gyűjtőköri kereteinket és ismét a kutató oldaláról nézve a problémákat, arra ösztönöznek, hogy a tudománytörténettel foglalkozók számára minél több információval szolgálhassunk.

Tájékoztatónk igyekszik képet adni levéltári anyagunk ismertetése mellett, az eddig végzett munkáról is. Néhány területen még csak a kezdeti lépésekről, a feladatok felismerésének megtörténtéről adhatunk számot.

Meg kell még oldanunk néhány működéssel összefüggő, alapvető problémát. Csak felsorolásszerűen utalunk ezekre: elegendő és megfelelően felszerelt levéltári raktár; a kutatószolgálat számára olvasóhelyiség és dolgozófülkék (magnetofonszalagok lehallgatására, mikrofilmek olvasására, írógéppel való jegyzetelés elősegítésére); a rendezőmunka miatt helyigényes irodai elhelyezés megfelelő kialakítása stb.

A raktározási és munkahelyi problémák megoldásával egyidejűleg gondolni kell a levéltári anyag higiénikus és biztonságos megőrzésére, az átvett anyagok tartósításával (laminálásával) kapcsolatos problémák megoldására.

Újszerű feladatként jelentkeznek a kép- és hangfelvételek archiválásával kapcsolatos teendők. Ezen a területen, részben e munka alapelemeinek megfelelő elsajátításával, teljesíteniünk kell a technikai haladás által felvetett jelenkori követelményekből eredő feladatokat.

A kép- és hangfelvételek archiválásával függ össze az ezeket egyesítő filmfelvételekkel kapcsolatos levéltári munka. Természetesen nem lehet célunk, hogy tájékoztatónkban e problémákat részletesen kifejtsük, de mint izgatón érdekes, és mindenképpen - technikailag megfelelő szinten - megoldandó feladatokra, az utalást feltétlenül szükséges tartottuk. Hanganyag esetében a probléma sokrétűségét jelzi

például az, hogy következő típusú – persze nem teljességi igényvel felsorolt – kérdésekben kell döntenünk: milyen gyártmányu, ill.milyen műszaki tulajdonsággal rendelkező és hány darab magnetofonkészülékre van szükség; a magnetofonszalagok minőségével összefüggő átjátszási és tárolási problémák; a kutatószolgálat ellátása – azaz, kiadható-e az archivált szalag, vagy annak csak másolatát szabad a kutatónak átadni stb. A filmanyagnál is legalább ugyanilyen érdekesek az archiválással összefüggő kérdések, de erre már nem is térünk ki.

Ha a jelen és jövő tennivalóit nézzük, nem szabad figyelmen kívül hagynunk a korszerű feltárási módszerek alkalmazásával kapcsolatos kísérletezési, illetve feldolgozási munkát, vagy például az anyagaink biztonságát jelentő mikrofilmezést sem.

Szép feladat lenne, túllépve gyűjtőkörünkön – vagy ha tetszik, tárgan értelmezve a gyűjtőkört – megőrizni az utókor számára az írásos archívum-anyag szokásos formáján túlmenően: filmen, hangban és fényképen a magyar tudomány élő reprezentánsait. Erre vonatkozóan nagyszerű kezdeményezés, sőt immár gyakorlat a Magyar Rádió és Televízió részéről a tudósokkal foglalkozó különféle műsor sugárzása; a rádióban például a "tudósaink arcképcsarnoka" című műsor, a televízióban pedig a "tudomány nagy öregei" című sorozat stb.

Ezeknek az anyagoknak archiválását – tekintettel arra is, hogy nincs megoldva hazánkban a film- és hanganyagok levéltári őrzése és kezelése – elérendő célnak tekintjük. Az anyagok átvételével kapcsolatos tárgyalások megkezdődtek, s számítunk a Magyar Rádió és Televízió illetékes vezetőinek megértő és céljaink megvalósítását elősegítő támogatására.

Eddig végzett, s tájékoztatónkban ismertetett munkánkkal éppen úgy, mint távolabbi céljaink távirati stílusú és teljességre közel sem törekvő felvázolásával azt szeretnénk elérni, hogy az elmúlt két évtized magyar tudományának fejlődése során tett sok-sok munka dokumentumanyaga: az MTA és intézményeinek irat-, kép- és hanganyaga, illően rendezett és gondozott formában őrizze a közelmúltat és a jelent jövőendő emberöltők kutatói számára.

UTÓSZÓ

Tájékoztatónk kéziratának elkészülte (1969. szeptember) óta megvalósult időközben az akadémiai szervezeti reform. Az elmúlt év (1969) decemberében megjelent ugyanis a Népköztársaság Elnöki Tanácsának a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1969. évi 41. sz. törvényerejű rendelete, amely e szervezeti reform alapját képezi. Ezt követte az Akadémia 1970. február 3-5 között megtartott 130. közgyűlése, ahol meghatározták, illetve elfogadták az Akadémia új alapszabályait, s ezzel egy új periódus kezdődött a Magyar Tudományos Akadémia történetében.

Mindaz, amit jelen tájékoztatónkban az Akadémiai Levéltár anyagáról közöltünk, lényegében az 1949-ben újjászervezett Akadémiára, ennek egyes szerveire, illetve vezetőire, továbbá a szervezeti működésre vonatkozó, s az iratanyagban jól tükröződő előírásokat és gyakorlatot tartalmazza. Tájékoztatónk amellett, hogy az Akadémia húsz évnyi iratanyagában való jobb tájékozódást segíti elő, egyben, a szervezeti reform életbelépésével, egy már lezárult korszak rövid összefoglalójává is válik: irásbafoglalása ugyanis azoknak az ismereteknek, melyek szükségesek ahhoz, hogy a kutató az 1949-1969-es évek akadémiai iratait eredményesebben tanulmányozhassa.

Időközben a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Igazgatósága folyamatba tette azokat az intézkedéseket, melyek az új levéltári jogszabályok alapján a szaklevéltárakkal kapcsolatosak. Nevezetesen napirenden van esetünkben a szaklevéltárrá-nyilvánítás és a gyűjtőkör-meghatározás kérdése.

Tekintve azt, hogy e kiadvány előállításának technikai részét is az MTA Könyvtára végzi, módunkban állott, még a sokszorosítási eljárás megkezdése előtt, a fenti megjegyzéseket, utószóként, a tájékoztatónkban elmondottakhoz hozzátenni. Véleményünk szerint ugyanis ezzel válik teljessé az a kép, melyet az olvasó, illetve a kutató a Magyar Tudomá-

nyos Akadémia Levéltáráról, eddigi tevékenységéről, és jelenlegi helyzetéről alkothat.

JEGYZETEK

1. 1950. évi 29. számú törvényerejű rendelet a levéltárakról. = *Hatályos Kormányrendeletek és Kormányhatározatok*. Budapest, 1964. 208-212. p.
2. 45/1958. (VII. 30.) Korm. sz. rendelet az állami szervek iratainak védelméről és selejtezéséről. = *Akadémiai Közlöny*. 1959. évf. márc. 31-i sz. 25-36. p.
3. A Magyar Tudományos Akadémia elnökének 4/1959. MTA/A.K.5/ számú utasítása az iratok védelméről és selejtezéséről. = *Akadémiai Közlöny*. 1959. évf. márc. 31-i sz. 25-36. p.
4. A Magyar Tudományos Akadémia Alapszabályai. Budapest, 1949.
5. 1949. évi XXVII. törvény a Magyar Tudományos Akadémiáról (kihirdetve: 1949. december hó 15-én; megjelent a Magyar Közlönyben 1949. december hó 20-án)
6. A Magyar tudományos Társaság' Rendszabásai, 1833. Régi Akadémiai Levéltár (RAL) 1833/111.
7. Gergely Pál: Az Akadémia Levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában. Budapest, 1958. 5.p. /A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kiadványai. 9.sz./
8. A Magyar Tudományos Akadémia Alapszabályai. Budapest, 1948. 12. p.
9. Gergely Pál: i.m. 3-10. p.
10. A Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztályának, [Budapest, 1963. április hó 11-én kelt,] 134866/1963. sz. irata.
11. A Könyvtári Bizottság jelentése az Elnökség 123/1961.sz. határozatának végrehajtásáról és irányelvek az Akadémiai Könyvtár működéséhez. (Budapest, 1963. szeptember hó 20.)
12. Az MTA Elnöksége 48/1963. sz. határozata a Könyvtári Bizottság jelentéséről az Elnökség 123/1961. sz. határozatának végrehajtásáról és az irányelvekről az Akadémiai Könyvtár működé-

- séhez. (Budapest, 1963. október hó 8.)
13. Ember Győző: A levéltári gyűjtőkörök elhatárolása - Levéltári Közlemények, XXXIV,(1963), 1-21. p.
  14. Ember Győző: i.m. 6. p.
  15. Az MTA Elnöksége 65/1962. sz. határozata az Akadémiaintézetfejlesztési tervéről. (1962. október hó 26.)
  16. A Magyar Tudományos Tanács megalakulásáról, szervezetéről és működéséről az itteninél részletesebb tájékoztatás olvasható a Magyar Tudomány, XXVII.(1969) kötetének áprilisi (247-253.p.) és júliusi (510-521. p.) számaiban.
  17. Gergely Pál: i.m. 3-10. p.

FORRÁSMUNKÁK

1. A Magyar Tudományos Akadémia Szervezeti és Működési Szabályzata. Budapest, 1962. Akadémiai Kiadó. 50 p.
2. Magyar Tudományos Akadémia almanachja (1967.) Budapest, 1967. Akadémiai Kiadó. 576 p.
3. Akadémiai Levéltár - Kutatási Szabályzata.1967. MTA főtitkári hivatali iktatószáma: F 751/1967.

BIBLIOGRÁFIA

Az alábbi összeállítás azokat a cikkeket, közleményeket tartalmazza, melyek az MTA Levéltárával foglalkoznak, vagy a levéltár ("belső") anyagának felhasználásával készültek.

- Antal Jánosné: Húsz éve kezdte meg működését a Magyar Tudományos Tanács. = *Magyar Nemzet*. 1969. február 23. 45. sz.
- Hatos Géza: Tudománytörténeti források az Akadémiai Levéltárban. = *Levéltári Szemle*. XVIII(1968), 580-584. p.
- Kamarás István: Fényképanyag a levéltárakban - az Akadémiai Levéltár fényképgyűjteményéről és feldolgozási rendszeréről -. = *Levéltári Szemle*. XVIII(1968), 567-572. p.
- R[ánkiné] F[arkas] K[lári]: 23400 mikrofilmfelvétel az Akadémiai Levéltárban. = *Magyar Nemzet*. 1969. július 30. 175. sz.
- Szelei László: Akadémiai Levéltár létesítése és működése. = *Magyar Tudomány*. LXXIII.(1966), 326-328. p.
- Szelei László: Akadémiai Levéltárak képviselőinek leningrádi tanácskozása. = *Magyar Tudomány*. LXXV(1968), 773-775. p.
- Szelei László: A Berlini Német Tudományos Akadémia Levéltára és a Magyar Tudományos Akadémia Levéltára közötti együttműködéséről. = *Levéltári Szemle*. XVIII(1968), 281. p.
- Szelei László: A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára. = *Levéltári Szemle*. XVIII(1968), 9-18. p.
- Szelei László: A Magyar Tudományos Akadémia újjászületése. = *Magyar Tudomány*. LXXVI(1969), 247-253.
- Szelei László: A Magyar Tudományos Tanács megalakulása. = *Magyar Tudomány*. LXXVI(1969), 247-253. p.
- Szelei László: A Magyar Tudományos Tanács szervezete és működése. = *Magyar Tudomány*. LXXVI(1969), 510-521. p.

Szelei László: Об истории Венгерской Академии Наук. - Создание и деятельность Академического Архива. - Über die Geschichte der U[ngarischen] A[kademie] d[er] W[issenschaften], Gründung und Tätigkeit des Akademie-Archivs. - Megjelent a Материалы Совещания представителей архивов академий наук социалистических стран. című kiadványban (Moszkva, 1969.) 201-224. p.

DAS ARCHIV DER UNGARISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

Das Präsidium der Ungarischen Akademie der Wissenschaften beschloss im September 1963 die Gründung eines Archivs. Es wurde, als eine Abteilung der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften ins Leben gerufen.

Das Sammelberich des Archivs umfasst sämtliche Akten, Ton- und Bildgut, die von der Verwaltung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, von sämtlichen ihr zugeordneten wissenschaftlichen Instituten, von den unterstützten Forschungsgruppen bzw. wissenschaftlichen Gesellschaften und Vereinigungen, - die akademischen Betriebe bzw. sozialen und dienstleistenden Organe und Institutionen mit inbegriffen - stammen. Auch wird es mit dem Aktenmaterial einzelner, nicht mehr bestehender Organe - so z.B. mit dem des früher bestandenen Ungarischen Wissenschaftlichen Rates ergänzt. Am 1. Juli 1969 enthielt bereits das Archiv das hierfür ausersehene Schriftgut von 133 selbständigen Registraturbildnern.

Das Archivgut bzw. dessen Gliederung und Fondgruppene Ausbildung widerspiegeln im allgemeinen die Struktur der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, die das Archiv ins Leben gerufen hat. Demnach entsprechen die Bestandverzeichnisse unseres Archivs im wesentlichen dem Aufbau der Akademie. Der vorliegende Überblick wünscht vor allem darüber einen Aufschluss zu erteilen, welche Fondgruppen und Reihen in dem Archiv aufzufinden sind. Zunächst soll der wichtigste Bereich des Archivs: das Aktenmaterial der Zentralorgane der Akademie ins Auge gefasst werden.

Der Grossteil der Institutionen und Organe, deren Schriftgut und sonstiges diesbezügliches Material in unserem Archiv aufbewahrt wird, wurde nach 1950 ins Leben gerufen. Einige unter ihnen wurden jedoch bereits in den zweiten Hälfte des vorigen Jahrhunderts gegründet.

Nach Beendigung der Kassation erstreckt sich das Aktenmaterial

des Archivs über eine Länge von 2319 Metern. Dieses bereits jetzt umfangreiche Material besteht einerseits aus den sog. "internen" (336 Meter) – sowie aus den "auswärtigen" (1983 Meter) Schriftstücken. Letzteres wird in den Registraturen der verschiedenen Institute der Akademie bewahrt. Im Besitz unseres Archivs befinden sich auch etwa 2000 Photos und einige Film- bzw. Tonbänder. Es werden auch eine Intensivierung des Sammelns von Ton- und Bildmaterial sowie die Beschaffung gewisser technischer Apparate zur Förderung dieser spezifischen Arbeit geplant.

Das Schriftgut wird in unserem Archiv auf die übliche Weise bearbeitet. Das Bestandverzeichnis sowie die Magazinverzeichnisse und -indices stehen den Forschern schon jetzt zur Verfügung. Ausser den vorerwähnten Verzeichnissen machen auch die Stammbblätter der Institute sowie das in den sog. Bestandsdossiers (d.h. die allerwichtigsten Grunddokumente der Bestände in sich fassenden Dossiers) enthaltene Material unser Archivgut für die Forscher noch mehr zugänglich. Das Material einiger wichtigeren Bestände wird durch Kataloge in seinen Einzelheiten erschlossen. Mit Hilfe der fachlich gegliederten Kataloge soll ermöglicht werden, dass die Wissenschaftsgeschichte studierenden Forscher sich in dem interessierten Quellenmaterial rasch zurechtfinden können. Der wissenschaftliche Gebrauch der Photos wird durch Lichtlochkarten erleichtert.

Zu den Aufgaben des Archivs gehört auch die Kontrolle der Aktenführung sämtlicher akademischer Organe. Die Einführung eines allgemeingültigen, einheitlichen Aktenführung bei allen der Akademie angehörenden amtlichen Stellen ist ebenfalls vorgesehen.

Die Benützung der Dokumente des Archivs durch die Forscher zu wissenschaftlichen Zwecken erfolgt nach der vom Generalsekretär der Akademie festgelegten Vorschriften.

Das Archiv hält sowohl mit anderen inländischen Archiven, als auch mit den Archiven ausländischer wissenschaftlicher Akademien Beziehungen aufrecht. Die fachliche Überwachung des Archivs ist die Aufgabe einer Abteilung des ungarischen Ministeriums für Bildungswesen. Das Archiv beteiligt sich an den gemeinsamen Arbeiten, deren Richtlinien von den Leitern der sozialistischen Länder im Rahmen des Warschauer Kon-

gresses 1965 umrissen wurden und über welche 1968 zu einem neuen Meinungsaustausch in Leningrad gekommen ist.

Die folgende Etappe im Entwicklungsprozess unseres Archivs soll der Sicherung entsprechender Räumlichkeiten, der Vergrößerung unserer Repositorien sowie der Schaffung der unbedingt notwendigen Leseräume dienen. Unter unseren langfristigen Aufgaben ist auch der Ankauf solcher technischer Einrichtungen (Photoapparate und Tonbandgeräte usw.) zu erwähnen, die das Festhalten des Materials in Bild und Ton erleichtern. Eine weitere, ebenfalls langfristige Aufgabe bildet die Entwicklung solcher zeitgemässen Methoden, die die Erschliessung des gesammelten Materials beschleunigen und fördern können.

Das Archiv steckt sich also die möglich erfolgreichste Förderung der ungarischen wissenschaftsgeschichtlichen Forschung zum Ziele und auch die eigenen Publikationen sollen hierzu einen wertvollen Beitrag leisten.

Архив Венгерской Академии наук в библиотеке Академии

В сентябре 1963 года президиум Венгерской Академии наук решил основать Академический архив. Архив работает в рамках библиотеки Академии.

Профиль архива охватывает сбор и архивную обработку документаций, фото- и звукового материалов исследовательских институтов, работающих при Венгерской Академии наук и подлежащих её надзору, материалы исследовательских групп при университетских кафедрах, получающих поддержку со стороны Академии, объединений и обществ, а также академических предприятий, обслуживающих и социальных учреждений. Кроме того к материалу архива принадлежит и документация некоторых, уже несуществующих организаций, как, напр., архивный материал Венгерского Научного совета. В профиль Академического архива, согласно положению до 1-го июля 1969 года, входит архивный

материал 133 учреждений.

Подразделение архивного материала, образование фондовых групп соответствует организационной структуре Академии наук ВНР. Эту организационную структуру отражает список имеющихся в архиве фондов и составов. Информация знакомит нас с предметом архивного материала. Более подробно, в ней анализируется основной фонд архива, документация центральных органов Академии и их руководителей.

Большинство учреждений, от которых нам нужно принять документацию для архивного хранения, основалось после 1950 года, но довольно много органов было основано во второй половине прошлого века.

Документация архива — учитывая его состояние после переосмотра — состоит примерно из 2319 погонных метров. Из них "внутренний" материал составляет 336 погонных метров, а 1983 т.н. "внешнего" материала хранится в архивах академических учреждений. Из документации архива больше 2000 фотоснимков, минимальное количество фильмов и магнитофонных записей входит в наличие архива. Сбор картинного и звукового материалов и снабжение техническим оборудованием относится к позже осуществляемым задачам архива.

Обработка документации происходит согласно традиционным архивным принципам. Из справочников составлен складской список и показатель. Кроме списка фонда вскрытию документации способствуют фондовая картотека и формуляры институтов, а также фондовые папки. Обработка некоторых более важных документов происходит и каталожной системой, чтобы систематизированным каталожным материалом как можно больше помочь исследователям, интересующимся историей науки. Фотоматериал обрабатывается по системе фотоперфорационной карты.

Работа архива охватывает и контроль учреждений, принадлежащих к его профилю. В дальнейшем поставленной целью является осуществление единого обслуживания документации, при-

надлежащих к учреждениям АН ВНР.

Документацией Академического архива можно пользоваться на основании исследовательских директив, утверждённых генеральным секретарём Академии.

Архив поддерживает контакт с отечественными архивами и с зарубежными академическими архивами. Профессиональный надзор осуществляется дирекцией архивов при Министерстве просвещения. Архив принимает участие в той работе, которая была ремена в 1965-ом году в г. Варшаве академическими архивами социалистических стран, и продолжалась в г. Ленинграде в 1968-ом году.

Хорошее решение основных проблем — расширение складского капацитета, обеспечение подходящих помещений, необходимых для обслуживания исследовательской работы и т.д. — означает дальнейшее способствование развитию архивной работы. В перспективные планы архива входит разработка современных методов вскрытия, способствующих исследовательской работе, и снабжение оборудованием, необходимым для технически подходящей фотоснимок и звукозаписей архивации.

Академический архив стремится к тому, чтобы своими архивными средствами способствовать работе исследователей, занимающихся венгерской историей науки, и в интересах осуществления этого архивом изготавливаются различные издания.

TARTALOM

Bevezetés	3
Az Akadémiai Levéltár megalapításának előzményei	6
Az Akadémiai Levéltár megalapítása	9
Az Akadémiai Levéltár feladata, gyűjtőköre	11
A levéltári anyag tagolódása és tárgya	13
Levéltári anyagunk korának meghatározása	32
Az Akadémiai Levéltár működése	35
A levéltári anyag feldolgozása és használata	42
Levéltárunk hazai és külföldi szakmai kapcsolatai	45
Az Akadémiai Levéltár távlati elképzelései	47
Utószó	49
Jegyzetek	51
Forrásmunkák	52
Bibliográfia	53
Zusammenfassung in deutscher Sprache	55
Резюме на русском языке	57

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK KIADVÁNYAI

1. Haraszthy Gyula: A 130 éves Akadémiai Könyvtár. Bp. 1956.
2. Berlász Jenő - Szakmáryné Németh Mária: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának múltja és jelene. Bp. 1956.
3. Csapodi Csaba: A legrégebb magyar könyvtár belső rendje. Bp. 1957.
4. Berlász Jenő: Az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának átalakulása. Bp. 1957.
5. Haraszthy Gyula: Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerű kérdései. Bp. 1958.
6. Gergely Pál: Arany János és az Akadémia Könyvtára. Bp. 1958.
7. Moravék Endre: Die neuen ungarischen Bibliotheksnormen. Wien, 1957.
8. Szakmáryné Németh Mária: Az Akadémiai Könyvtár, mint a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek könyvtári támogatója. Bp. 1958.
9. Gergely Pál: Az Akadémia levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában. Bp. 1958.
10. Csapodi Csaba: Könyvkonzerválás és restaurálás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1958.
11. Moravék Endre: Kiadványtipusok a katalogizálás szempontjából. Bp. 1958.
12. Szakmáryné Németh Mária: A központi folyóirat-címjegyzék kérdései. Bp. 1959.
13. Csapodi Csaba: L'avenir des périodiques scientifiques. La Haye, 1958.
14. F. Csanak Dóra: Az Akadémiai Könyvtár története a szabadságharcig. Bp. 1959.
15. Moravék Endre - Weger Imre: Magyar könyvészeti kifejezések kis orosz szótára. Bp. 1959.
16. Csaba Csapodi: Der geographische Begriff im Katalogsystem der Bibliothek. Wien, 1959.
17. Csapodi Csaba: A provenienciá elve a könyvtárban. Bp. 1959.
18. Rásonyi László: Stein Aurél és hagyatéka. Bp. 1960. *nincs*
19. Sáfrán György: Arany János és Rozvány Erzsébet. Bp. 1960. *nincs*
20. Rózsa György: A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban. - Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO. Bp. 1960.
21. Gergely Pál: Pápai Párizs-album a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1961.
22. Gergely Pál: Bartók Béla ismeretlen levelei a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1961.
23. Sarlócska Vince Ernő: Bólyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. Bp. 1961.
24. Csapodi Csaba: Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára? Bp. 1961.
25. Moravék Endre - Weger Imre: Abbreviaturae Cirillicae. Bp. 1962. *nincs*
26. Rásonyi László: A magyar keletkutatás orosz kapcsolatai. Bp. 1962.
27. Tótkés László: Az Akadémiai Könyvtár mikrokönyvgyűjteménye és fotolaboratóriuma. Bp. 1962.
28. Fráter Jánosné: "Nemzeti részvét emelte." 100 évvel ezelőtt kezdték építeni az Akadémia palotáját. Bp. 1962.
29. Büky Béla: Székely Bertalan hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1962.

M. R. 1

1

1

1

1

1

1

1

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

5

1 M. R.

1 M. R.

M. R.

d. 4 pt.

5

- 2 30. Moravek Endre: Index acronymorum selectorum. Pars. 2. Instituta scienti-
fica. Bp. 1962.
- 5 31. Mórelné Juhász Margit: Mikszáth Kálmán szellemi és tárgyi hagyatéka a
Magyar Tudományos Akadémián és tájmúzeumainkban. Bp. 1963.
- 2 32. Rózsa György: The documentation of science organization as an emerging
new branch of scientific information. Bp. 1962.
- 2 33. Gergely Pál - Molnár Zoltán: Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudu-
mányi repertórium, 1840-1960. Bp. 1962.
- 5 34. Csapodl Csaba: Mikor szünt meg Mátyás király könyvfestő műhelye? Bp. 1963.
- 5 35. Tókécs László: A mikrokártya és a kutatók. Bp. 1963.
- 5 36. Büky Béla - Csengeryné Nagy Zsuzsa: Székely Bertalan illusztrációl egy
tervezett Petőfi-életrajzhoz. Bp. 1963.
- 5 37. Gergely Pál: Az Akadémia szerepe a pesti Nemzeti Színház létrehozásában.
Bp. 1964.
- 2 38. Moravek Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 3. Instituta paedago-
gica. Bp. 1963.
- hias 39. Josef György: Die Goethe-Sammlung Balthasar Ellachers in der Bibliothek
der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Bp. 1963.
- 10 40. Rózsa György: Részvételünk és lehetőségek a nemzetközi társadalomtu-
dományi dokumentációban. Bp. 1964.
- 10 41. Csapodl Csaba: Beatrix királyné könyvtára. Bp. 1964.
- 10 42. Rózsa György: Hagyomány és korszerűség: az Akadémiai Könyvtár távlati
fejlesztéséről. Bp. 1964.
- 10 43. Büky Béla: A tudományos tájékoztatás egyik feladatköre: témaelemzési
statisztikák készítése és alkalmazása. Bp. 1964.
- hin 44. Csapodl Csaba: Conservation of the Manuscript and Old Book Collections at
the Library of the Hungarian Academy of Sciences: methods and results
(1949-1964) - Állományvédelmi módszerek az eredmények az Akadémiai
Könyvtár Kézirattárában és Régi-könyv Gyűjteményében (1949-1964.) Bp. 1965.
- 10 45. Fráter Jánosné: Részletek az Akadémiai Könyvtár történetéből (1865-1875.)
Bp. 1965.
- 2 46. Moravek Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 1. Instituta rerum
publicarum. Bp. 1965.
- 2 47. Moravek Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 7. Instituta commu-
nicationis. Bp. 1966.
- 5 48. Györgyi Sáfrán: Lettres de Romain Rolland a Marianne Czeke dans la
Bibliothèque de l'Académie des Sciences de Hongrie. - Romain Rolland le-
velei Czeke Mariannehoz a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában.
Bp. 1966.
- 2 49. Moravek Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 4. Religio. Bp. 1966.
- man jelent meg 50. Rózsa György: Könyvtár és dokumentáció a tudományos-technikaforra-
dalomban. Library and documentation in the scientific-technical revolution.
Bp. 1966.
- 10 51. Simon Mária Anna: A Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeti könyv
könyvtári hálózata. Bp. 1966.
- 10 52. Fráter Jánosné: A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bi-
zottságának működése (1854-1949). Bp. 1966
- 10 53. Csapodl Csaba: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának ösnyom-
tatvány-gyűjteménye. Bp. 1967.
- 10 54. H. Boros Vilma: Széchenyi István hátrahagyott iratainak története. Bp. 1967.
- 10 55. György József: Az Akadémia Könyvtára egykori Goethe-szobája és ne-
vesebb magyar kátogatól. Bp. 1968.

10

hinc

hinc

56. Bükyné Horváth Mária: Az Akadémiai Könyvtár kurrens külföldi periodikumai. Bp. 1968.
57. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 6. Instituta oeconomica. Bp. 1968.
58. Szelei László: A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára az Akadémiai Könyvtárban. Bp. 1970.

